

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені Вадима Гетьмана**

Факультет фінансів

Кафедра банківської справи та страхування

галузь знань	07 «Управління та адміністрування»
спеціальність	072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
освітньо-професійна програма	«Управління фінансовим бізнесом»

Форма здобуття освіти: *очна (денна)*

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

на тему «Розвиток платіжних систем в Україні»

здобувача Височанського Юрія Михайловича

(Прізвище, ім'я, по батькові)

(підпис здобувача)

Науковий керівник:

ДОК.ЕКОН.НАУК,

професор кафедри банківської справи та страхування

(наукова ступінь, учене звання, посада)

В.В. Романчукевич

(підпис)

(Прізвище, ініціали)

**Робота допущена до захисту перед Екзаменаційною комісією
з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)**

Завідувач кафедри банківської справи та страхування:

доктор економічних наук, професор

(підпис)

Л.О. Примостка

Київ 2026

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна бакалаврська робота містить **64 сторінок, 2 розділи, 17 таблиць, 5 рисунків**, список використаних джерел з **71 найменувань, 2 додатки**.

«Розвиток платіжних систем в Україні»

Об'єктом дослідження є національна платіжна система України, її структура, функціонування та перспективи розвитку.

Предметом дослідження є економічні, нормативно-правові та технологічні аспекти функціонування платіжних систем в Україні, а також їх взаємодія з міжнародними стандартами та практиками.

Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи – аналіз сучасного стану платіжних систем в Україні, визначення основних проблем і загроз їх функціонування, а також розробка напрямів удосконалення та стратегічних пріоритетів розвитку національної платіжної системи в умовах глобалізації, воєнного стану та інтеграції з Європейським Союзом.

Відповідно до поставленої мети визначено такі **завдання**: розкрити економічну сутність, поняття та основні функції платіжних систем; дослідити ключові світові тенденції розвитку платіжних систем; проаналізувати нормативно-правове регулювання платіжних систем в Україні та їх гармонізацію з директивами ЄС; оцінити сучасний стан розвитку електронних платіжних систем в Україні; визначити основні виклики та загрози для національної платіжної системи в умовах воєнного стану та євроінтеграції; запропонувати напрями вдосконалення та стратегічні пріоритети розвитку платіжної системи України.

Теоретична, методична та практична значущість отриманих результатів. Систематизовано теоретичні підходи до визначення сутності та класифікації платіжних систем; досліджено світові тенденції їх розвитку в умовах

цифровізації; здійснено комплексний аналіз сучасного стану платіжної системи України з урахуванням впливу воєнного стану. Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що висновки та пропозиції можуть бути використані органами державного регулювання та банківськими установами при формуванні стратегії розвитку національної платіжної системи та її гармонізації з вимогами ЄС.

Рік виконання кваліфікаційної бакалаврської роботи 2026.

Рік захисту роботи 2026.

Ключові слова: платіжна система, електронні платежі, НСМЕП, система «Простір», безготівкові розрахунки, CBDC, Open Banking, PSD2, фінансова інклюзія, цифровізація, кібербезпека, євроінтеграція.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЕЛЕКТРОННИХ ПЛАТЕЖІВ І РОЗРАХУНКІВ	6
1.1 Поняття, економічна сутність та основні функції платіжних систем	6
1.2 Ключові світові тенденції в розвитку платіжних систем	13
1.3 Нормативно-правове регулювання платіжних систем в Україні та їх гармонізацію з директивами ЄС.....	22
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПЛАТІЖНИХ СИСТЕМ	25
2.1 Інституційна структура та ключові компоненти платіжної системи України	25
2.2 Сучасний стан розвитку електронних платіжних систем в Україні.....	28
2.3 Основні загрози, виклики та перспективи розвитку національної платіжної системи в умовах воєнного стану та євроінтеграції.....	35
2.4 Напрями вдосконалення та стратегічні пріоритети розвитку платіжної системи України.....	42
ВИСНОВКИ	53
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	56
ДОДАТКИ	65

ВСТУП

Актуальність теми. У сучасному світі платіжні системи відіграють ключову роль у забезпеченні економічної стабільності та розвитку фінансової системи. Вони є основою функціонування економіки, сприяючи прискоренню обігу капіталу, підвищенню ефективності фінансових операцій та інтеграції національних економік у глобальний ринок. Особливо актуальним стає питання розвитку електронних платіжних систем, які забезпечують швидкість, зручність і безпеку фінансових розрахунків. В умовах воєнного стану в Україні та процесів євроінтеграції виникає необхідність вдосконалення національної платіжної системи, гармонізації її з міжнародними стандартами та забезпечення стійкості до сучасних викликів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням функціонування та розвитку платіжних систем присвячені праці як вітчизняних, так і зарубіжних науковців. Теоретичні засади платіжних систем та їхню роль у забезпеченні стабільності фінансової системи розкрито у фундаментальній праці Ф.С. Мішкіна [2]. Вовчак О.Д. [10] досліджував еволюцію платіжних механізмів в Україні та їх відповідність міжнародним стандартам; Васильчук І. [9] акцентувала увагу на необхідності адаптації вітчизняних платіжних систем до сучасних економічних умов. Інноваційну еволюцію платіжних систем в умовах цифрової трансформації та інтеграції міжнародних фінтех-платформ досліджено у працях Сахно Л. [15; 37]. Черномор В. [40] проаналізував теоретичні засади та практику функціонування платіжних систем, а Фрадинський О. [39] розкрив етапи їх еволюційного розвитку від традиційних до електронних форм розрахунків. Правові аспекти регулювання платіжних систем висвітлено у дослідженні Пожидаєвої М.А. [25], а питання вдосконалення нормативно-правового регулювання в Україні – у роботі Вовченка О.С. [11].

Нормативно-правову базу функціонування вітчизняних платіжних систем становить Закон України «Про платіжні послуги» [31], а регуляторну діяльність

НБУ щодо розвитку безготівкових розрахунків відображено у його офіційних статистичних матеріалах [23].

Водночас питання гармонізації національної платіжної системи з директивами ЄС (зокрема PSD2), розвитку CBDC та забезпечення кібербезпеки в умовах воєнного стану залишаються недостатньо вивченими та потребують подальшого дослідження.

Мета і завдання дослідження. Метою даного дослідження є аналіз сучасного стану платіжних систем в Україні, визначення основних проблем і загроз їх функціонування, а також розробка напрямів удосконалення та стратегічних пріоритетів розвитку національної платіжної системи в умовах глобалізації, воєнного стану та інтеграції з Європейським Союзом.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі завдання:

- розкрити економічну сутність, поняття та основні функції платіжних систем;
- дослідити ключові світові тенденції розвитку платіжних систем;
- проаналізувати нормативно-правове регулювання платіжних систем в Україні та їх гармонізацію з директивами ЄС;
- оцінити сучасний стан розвитку електронних платіжних систем в Україні;
- визначити основні виклики та загрози для національної платіжної системи в умовах воєнного стану та євроінтеграції;
- запропонувати напрями вдосконалення та стратегічні пріоритети розвитку платіжної системи України.

Об'єктом дослідження є національна платіжна система України, її структура, функціонування та перспективи розвитку.

Предметом дослідження є економічні, нормативно-правові та технологічні аспекти функціонування платіжних систем в Україні, а також їх взаємодія з міжнародними стандартами та практиками.

Методи дослідження. У процесі дослідження було використано загальнонаукові та спеціальні методи:

- аналіз і синтез для визначення ключових аспектів функціонування платіжних систем;
- порівняльний аналіз для дослідження світових тенденцій і національних особливостей;
- статистичний аналіз для оцінки сучасного стану електронних платежів; метод прогнозування для визначення перспектив розвитку платіжної системи України;
- нормативно-правовий аналіз для вивчення гармонізації законодавства України з директивами ЄС.

Теоретична, методична та практична значущість отриманих результатів. Дослідження включає аналіз теоретичних засад електронних платежів та розрахунків на основі якого сформовані практичні рекомендації щодо покращення ефективності функціонування платіжної системи України, яке сприятиме інтеграції України у світову фінансову систему та забезпеченню економічної стабільності країни.

Структура роботи. Кваліфікаційна бакалаврська робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел. Повний обсяг дипломної бакалаврської роботи становить 64 сторінок. Рисунків у роботі 5, таблиць 17. Список використаної літератури складається з 71 джерела.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЕЛЕКТРОННИХ ПЛАТЕЖІВ І РОЗРАХУНКІВ

1.1 Поняття, економічна сутність та основні функції платіжних систем

Платіжні системи є невід'ємною складовою сучасної фінансової інфраструктури, що забезпечує ефективне функціонування економіки. У найзагальнішому розумінні платіжна система — це сукупність інструментів, правил, процедур і технічних засобів, які забезпечують передачу грошових коштів між учасниками економічних відносин. Основною метою платіжної системи є створення умов для швидкого, надійного та безпечного здійснення розрахунків. Науковці та практики приділяють значну увагу дослідженню теоретичних засад, функціональних особливостей та перспектив розвитку платіжних систем. Наприклад, Фредерік С. Мішкін у своїй фундаментальній праці «The Economics of Money, Banking, and Financial Markets» розглядає економічні основи функціонування фінансових ринків і роль платіжних систем у забезпеченні їх ефективності [2]. Він наголошує на важливості інновацій у фінансових технологіях для забезпечення стабільності фінансової системи.

Українські дослідники також активно вивчають розвиток платіжних систем у контексті національної економіки. Серед них варто виділити роботи Вовчака О.Д., який у своєму навчальному посібнику «Платіжні системи» аналізує еволюцію платіжних механізмів в Україні та їх відповідність міжнародним стандартам [10]. Васильчук І. у своїй статті підкреслює важливість адаптації українських платіжних систем до сучасних економічних умов і необхідність впровадження новітніх технологій для підвищення їх ефективності [9].

Л. Сахно у своєму дослідженні акцентує увагу на інноваційній еволюції платіжних банківських систем в умовах цифрової трансформації та інтеграції міжнародних фінтех-платформ [15]. Авторка зазначає, що цифровізація значно

змінює структуру і функції платіжних систем, сприяючи розвитку мобільних платежів, електронних гарантів та блокчейн-технологій.

Еволюційний розвиток платіжних систем відображає їх поступовий перехід від традиційних форм розрахунків до цифрових технологій. Зокрема, О. Фрадинський у своїй роботі аналізує етапи розвитку платіжних систем, починаючи з появи готівкових розрахунків і закінчуючи сучасними електронними платформами [39]. Він також наголошує на важливості ризик-менеджменту у сфері платіжних систем.

Розвиток платіжних систем в Україні досліджував також В. Черномор, який акцентує увагу на теоретичних засадах, стані та практиці їх функціонування [40]. Автор підкреслює, що інтеграція з міжнародними фінансовими ринками є важливим чинником підвищення конкурентоспроможності українських платіжних систем.

Значну роль у розвитку сучасних платіжних систем відіграють нормативно-правові акти. Зокрема, Закон України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» визначає правові засади функціонування платіжних систем і є основою для регулювання цієї сфери [31]. Інші нормативно-правові акти, такі як Закон України «Про банки і банківську діяльність» [27] та «Про Національний банк України» [30], також визначають ключові аспекти функціонування фінансової інфраструктури.

Інновації є рушійною силою розвитку платіжних систем. Зокрема, дослідження Яніса Варуфакіса «Розмови з донькою про економіку» висвітлює вплив технологічного прогресу на фінансовий сектор та його взаємодію з економічними процесами [8]. У свою чергу, робота Л. Сахно на ResearchGate демонструє практичне використання сучасних фінтех-рішень для оптимізації платіжних процесів [37].

Особливу увагу слід приділити питанням кібербезпеки у сфері платіжних систем. Наприклад, Школа кібербезпеки Української міжбанківської асоціації членів платіжних систем «ЄМА» активно займається просвітницькою діяльністю щодо захисту користувачів від кіберзагроз [42].

Попри значні досягнення у сфері розвитку платіжних систем, існує низка викликів, які потребують вирішення. О.С. Вовченко у своїй статті зазначає про необхідність подальшого вдосконалення нормативно-правового регулювання в Україні для забезпечення стабільного функціонування платіжної інфраструктури [11].

Міжнародний досвід також свідчить про важливість адаптації до швидкоплинних змін у технологічному середовищі. Наприклад, аналітичне дослідження від Pew Research Center акцентує увагу на зростанні ролі онлайн-платформ і мобільних додатків у забезпеченні фінансових операцій [4].

Платіжні системи є невід'ємною частиною сучасної фінансової інфраструктури, що забезпечує ефективний рух коштів між економічними суб'єктами. Вони відіграють ключову роль у забезпеченні економічної стабільності, сприянні фінансовій інтеграції та розвитку електронної комерції. У сучасних умовах цифрової трансформації платіжні системи стають важливим інструментом для підвищення ефективності фінансових операцій і зниження транзакційних витрат [6; 10; 31].

Науковці визначають платіжну систему як сукупність інструментів, процедур і правил, які забезпечують передачу грошей між учасниками економічного обігу [6]. Основними елементами платіжної системи є: платіжні інструменти, платіжна інфраструктура, учасники системи та регуляторна база [25]. Як зазначає Ф. Мішкін, ефективні платіжні системи сприяють зменшенню ризиків у фінансовій системі та підвищенню її стійкості [2].

Залежно від типу використовуваних технологій і обсягів транзакцій платіжні системи поділяють на кілька категорій. Зокрема, виділяють великі платіжні системи (RTGS – Real-Time Gross Settlement) і роздрібні платіжні системи (RPS – Retail Payment Systems) [10; 39]. Великі платіжні системи забезпечують негайне проведення великих міжбанківських платежів, тоді як роздрібні системи обслуговують невеликі транзакції, що здійснюються фізичними особами та малими підприємствами.

В Україні функціонують як внутрішні, так і міжнародні платіжні системи. Серед найпоширеніших внутрішніх систем можна виділити НСМЕП (Національна система масових електронних платежів), тоді як міжнародні системи представлені такими гравцями, як Visa, MasterCard і PayPal [7; 36].

Цифровізація економіки суттєво вплинула на розвиток платіжних систем. Зокрема, широке впровадження інформаційних технологій сприяло створенню нових форм безготівкових розрахунків, таких як мобільні платежі, електронні гаманці та криптовалюти [15; 37]. Як зазначає Л. Сахно, інтеграція міжнародних фінтех-платформ із традиційними банківськими структурами відкриває нові можливості для спрощення фінансових операцій і зменшення витрат [15].

Однак розвиток цифрових платіжних систем супроводжується низкою викликів, серед яких ключовими є кібербезпека, регуляторне забезпечення та захист прав споживачів [42]. Важливу роль у вирішенні цих питань відіграють регуляторні органи, такі як Національний банк України, який активно працює над удосконаленням нормативно-правової бази у сфері платіжних послуг [23; 31].

Розвиток платіжних систем в Україні є одним із пріоритетних напрямів державної політики у сфері фінансів. Як зазначає О.Д. Вовчак, сучасний стан платіжних систем в Україні характеризується стрімким зростанням обсягів безготівкових розрахунків і впровадженням новітніх технологій [10]. Згідно з даними Національного банку України, кількість безготівкових транзакцій щорічно зростає на 20–30% [23].

Серед перспектив розвитку українських платіжних систем можна виділити подальше впровадження технології блокчейн, розвиток мобільних платежів і інтеграцію з міжнародними фінтех-платформами [15; 37]. Водночас важливим завданням залишається забезпечення високого рівня безпеки платежів та адаптація нормативно-правової бази до вимог цифрової економіки [42].

Тема розвитку платіжних систем активно досліджується як українськими, так і зарубіжними науковцями. Так, В. Черномор акцентує увагу на теоретичних засадах функціонування платіжних систем та їхньому впливі на економічний розвиток [40]. О.С. Вовченко вивчає напрями вдосконалення платіжної

інфраструктури в Україні з урахуванням міжнародного досвіду [11]. М.А. Пожидаєва аналізує правові аспекти регулювання платіжних систем у контексті забезпечення фінансової стабільності [25]. Також Шевель Е.А. акцентує увагу на зв'язку між розвитком фінансових ринків і ефективністю платіжних систем [2]. А. Сміт досліджує вплив цифрових платформ на еволюцію фінансових послуг, включаючи платіжні системи [4].

Розвиток платіжних систем є ключовим чинником модернізації фінансового сектору та забезпечення економічного зростання. У сучасному світі вони стають невід'ємною складовою цифрової економіки, сприяючи підвищенню ефективності фінансових операцій і розширенню доступу до фінансових послуг. Подальше дослідження цієї тематики дозволить не лише вдосконалити існуючі механізми функціонування платіжних систем, але й розробити нові інструменти для забезпечення їхньої стійкості та безпеки.

Аналіз літератури свідчить про те, що розвиток платіжних систем є багатогранним процесом, який залежить від взаємодії технологічних інновацій, нормативно-правового регулювання та економічного середовища. Наукові та практичні дослідження вказують на необхідність подальшого вдосконалення як технічної, так і правової бази для забезпечення ефективного функціонування платіжної інфраструктури.

Таким чином, розвиток платіжних систем є важливим аспектом сучасної економіки, що потребує постійної уваги з боку дослідників, регуляторів та учасників ринку. Грошово-кредитна політика є важливим інструментом макроекономічного регулювання, спрямованим на забезпечення стабільності національної економіки [6]. Для досягнення цілей центральний банк використовує різноманітні інструменти монетарного регулювання, серед яких найважливішими є:

- облікова ставка – регулювання вартості кредитів через зміну процентної ставки;
- операції на відкритому ринку – купівля чи продаж державних цінних паперів для впливу на ліквідність банківської системи;

- резервні вимоги – встановлення мінімального рівня резервів, які банки повинні зберігати в центральному банку. Ефективність грошово-кредитної політики залежить від своєчасності та адекватності прийнятих заходів з урахуванням поточних економічних умов [7].

Грошовий обіг і кредит тісно пов'язані між собою як складові єдиного економічного механізму [1]. Грошовий обіг забезпечує рух грошей у процесі обміну товарів і послуг, тоді як кредит сприяє перерозподілу фінансових ресурсів між суб'єктами господарської діяльності [3, 5].

Згідно з визначенням Міжнародного валютного фонду (МВФ), платіжна система охоплює механізми, що дозволяють здійснювати перекази між банками, фінансовими установами, підприємствами та фізичними особами. Важливим аспектом є те, що платіжна система функціонує на основі певних нормативно-правових актів, які регламентують її діяльність, а також технічних стандартів, що забезпечують її ефективність [8, 10].

Економічна сутність платіжних систем полягає у виконанні ними ролі посередника у переміщенні фінансових ресурсів у межах національної та міжнародної економік. Функціонування платіжних систем базується на виконанні ряду функцій, які забезпечують їхню ефективність та надійність (таб.1.1).

Таблиця 1.1 – Основні функції платіжних систем

1. Функція передачі грошових коштів	Основною функцією платіжної системи є забезпечення можливості швидкого та безпечного переказу коштів між учасниками економічного процесу. Це особливо важливо в умовах глобалізації та зростання обсягів міжнародних розрахунків.
2. Функція забезпечення ліквідності	Платіжні системи сприяють підтриманню ліквідності фінансових установ через своєчасне виконання взаємних зобов'язань між ними. Завдяки цьому банки можуть ефективніше управляти своїми активами та пасивами.
3. Функція зниження операційних ризиків	Використання сучасних технологій у рамках платіжних систем дозволяє мінімізувати ризики помилок, шахрайства та затримок у проведенні операцій.

Продовження таблиці 1.1

4. Функція моніторингу фінансових потоків	Контроль за рухом грошових коштів.
5. Функція підтримки монетарної політики	Інструмент реалізації своєї монетарної політики, зокрема через контроль за обсягами грошової маси в обігу.
6. Інтеграційна функція	Можливість здійснення міжнародних розрахунків.

Джерело: побудовано автором на основі [9, 12, 15, 31].

Платіжні системи сприяють зниженню транзакційних витрат, підвищенню швидкості здійснення платежів та зменшенню ризиків, пов'язаних із затримками у розрахунках [9]. З економічної точки зору, платіжна система є складовою фінансового ринку, яка забезпечує циркуляцію грошових потоків між його учасниками [4]. Вона сприяє оптимізації розподілу ресурсів через механізм грошового обігу. Крім того, платіжні системи виступають інструментом монетарної політики держави, оскільки через них реалізуються заходи центральних банків щодо регулювання ліквідності та контролю за обігом грошей [3, 5]. Платіжні системи класифікуються залежно від масштабу діяльності та технологічних особливостей (таб.1.2.).

Таблиця 1.2 – Класифікація платіжних систем

1. За рівнем організації	- Національні платіжні системи (наприклад, система електронних платежів (СЕП) в Україні); - Міжнародні платіжні системи (SWIFT, SEPA тощо).
2. За типом операцій	- системи роздрібних або укрупнених платежів (призначені для обслуговування масових платежів фізичних осіб і підприємств)
3. За технологічною основою	- традиційні платіжні системи (банківські перекази, чеки); - електронні платіжні системи (інтернет-банкінг, мобільні додатки).
4. За формою власності	- державні платіжні системи (створені центральними банками); - приватні платіжні системи (керовані комерційними організаціями).

Джерело: побудовано автором на основі [9, 12, 15, 31].

У сучасній економіці роль платіжних систем є багатогранною. Вони не лише забезпечують функціонування фінансового ринку, а й стимулюють розвиток електронної комерції, сприяють фінансовій інклюзії населення та підтримують стабільність банківської системи [7]. Завдяки впровадженню інновацій у сфері платіжних технологій (наприклад, блокчейн-технологій) платіжні системи стають більш ефективними, що сприяє поглибленню інтеграції світових ринків [12, 14].

Таким чином, платіжні системи є основою фінансової інфраструктури, що забезпечує стабільність і ефективність економічної діяльності.

1.2 Ключові світові тенденції в розвитку платіжних систем

У сучасному глобалізованому світі платіжні системи відіграють ключову роль у забезпеченні економічної стабільності, розвитку фінансових ринків та інтеграції національних економік. Трансформації у фінансовій сфері, викликані технологічними інноваціями та цифровізацією, створюють нові виклики та можливості для розвитку платіжних систем. У цьому розділі розглянуто основні тенденції розвитку платіжних систем у світі, їхній вплив на економічні процеси, а також перспективи їхнього вдосконалення.

Цифровізація є однією з найважливіших тенденцій, яка впливає на розвиток платіжних систем. Впровадження цифрових технологій дозволяє суттєво зменшити витрати на фінансові операції, підвищити швидкість їх виконання, а також забезпечити більшу прозорість та безпеку [17].

Одним із ключових аспектів цифровізації є використання цифрових валют центральних банків (CBDC). Цифрові валюти потенційно можуть замінити традиційні готівкові гроші, забезпечуючи ефективніший обіг коштів та зменшуючи транзакційні витрати [55]. Уряди багатьох країн, зокрема Китай, Швеція та Європейський Союз, активно досліджують можливості впровадження CBDC [50]. Водночас, як зазначають дослідники [54], впровадження CBDC супроводжується

новими ризиками, серед яких кіберзагрози та потенційний вплив на монетарну політику.

Іншою важливою тенденцією є поширення фінтех-платформ, які забезпечують інноваційні рішення для здійснення платежів. Наприклад, інтеграція міжнародних фінтех-платформ із банківськими системами України відкриває нові можливості для розвитку національної фінансової екосистеми [17].

Штучний інтелект (ШІ) та методи машинного навчання стають невід'ємною частиною сучасних платіжних систем. Використання ШІ дозволяє автоматизувати процеси обробки транзакцій, ідентифікації шахрайських операцій та управління ризиками [35]. Наприклад, банки активно використовують алгоритми ШІ для аналізу великих обсягів даних з метою виявлення підозрілих дій клієнтів або аномалій у транзакціях [53].

Проте, як зазначають дослідники [33; 57], використання ШІ у фінансовій сфері супроводжується певними ризиками. Зокрема, це стосується етичних питань, таких як конфіденційність даних, а також можливих технічних збоїв у роботі автоматизованих систем.

Фінансова глобалізація сприяє створенню єдиної платіжної інфраструктури на міжнародному рівні. Це забезпечує спрощення транскордонних платежів та сприяє інтеграції національних економік у світову економічну систему [65]. Світова організація торгівлі (WTO) відіграє важливу роль у встановленні стандартів та регулювання міжнародних платіжних систем [49].

У контексті України важливим завданням є адаптація національних платіжних систем до вимог міжнародних стандартів. Це включає інтеграцію з європейськими платіжними системами та розвиток конкурентоспроможності в умовах фінансової глобалізації [15; 61].

Розвиток платіжних систем супроводжується низкою викликів та ризиків. Серед них можна виділити такі:

1. Кіберзагрози та безпека даних: Збільшення залежності від цифрових технологій підвищує ризик кібератак та втрати конфіденційної інформації [70].

2. Регуляторні виклики: Впровадження нових технологій потребує адаптації законодавства до нових умов функціонування фінансових ринків [44; 42].

3. Фінансова інклюзія: Забезпечення доступу до платіжних послуг для всіх верств населення залишається важливим завданням для урядів та фінансових установ [22].

Як зазначають дослідники [26; 58], вирішення цих викликів потребує комплексного підходу, що включає регуляторні реформи, інвестиції в інноваційні технології та розвиток фінансової грамотності населення.

Перспективи розвитку платіжних систем тісно пов'язані із впровадженням новітніх технологій, таких як блокчейн, токенизація активів та смарт-контракти [24; 26]. Ці технології дозволяють створювати більш прозорі, швидкі та безпечні фінансові інструменти. Зокрема, токенизація реальних активів (RWA) розглядається як один із перспективних напрямів розвитку фінансової системи України. Вона дозволяє підвищити ліквідність активів та створює нові можливості для інвестування [24].

Крім того, важливим напрямом є розвиток необанків — фінансових установ, які функціонують виключно в цифровому середовищі. Як зазначають дослідники [59], необанки мають потенціал значно змінити структуру фінансового ринку, забезпечуючи доступність фінансових послуг для ширшого кола споживачів.

Сучасні платіжні системи перебувають у стані динамічної трансформації під впливом цифровізації, інтеграції в глобальну економіку та впровадження інноваційних технологій. Водночас цей процес супроводжується значними викликами та ризиками, які потребують комплексного підходу до їх вирішення.

Для України розвиток платіжних систем має стратегічне значення в умовах євроінтеграції та постконфліктної відбудови економіки. Інтеграція міжнародних фінтех-платформ, впровадження цифрових валют центрального банку та розвиток необанків можуть стати основою для створення сучасної фінансової екосистеми, здатної відповідати викликам глобалізації.

За даними СОТ з кожним роком кількість цифрових послуг зростає. Це можна побачити у наступних рисунках.

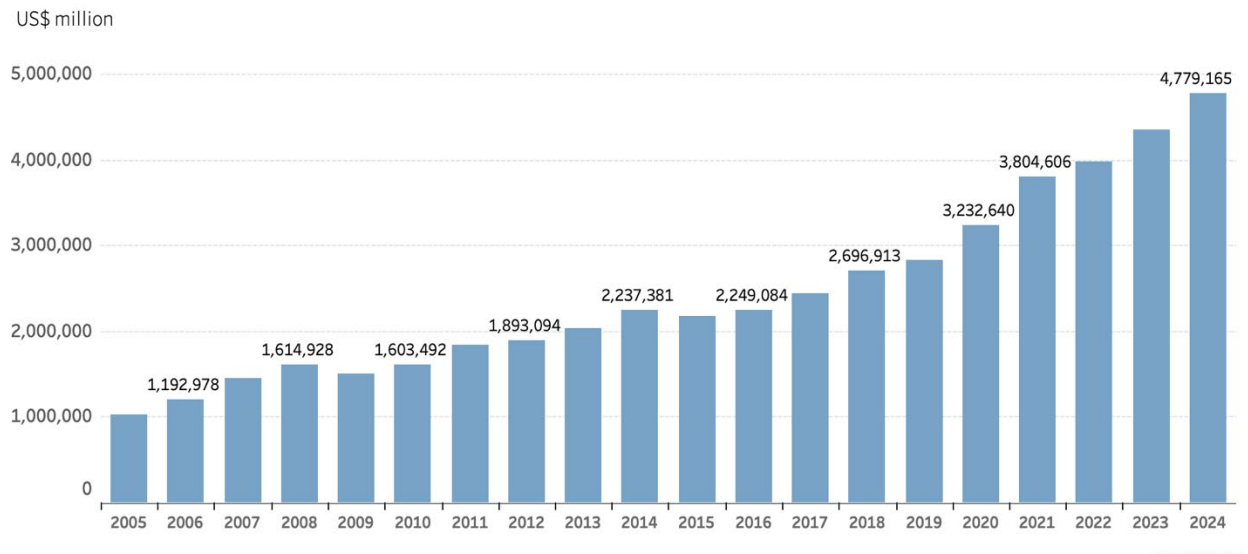

Рисунок 1.1 – Експорт послуг по світу, що надаються в цифровому форматі [49]

Разом із тим динаміка розвитку міжнародної торгівлі цифровими послугами не була рівномірною. У період 2009 року спостерігалось уповільнення темпів зростання, що пов'язано з наслідками світової фінансово-економічної кризи. Подібна тенденція простежується й у 2015–2016 роках, коли обсяги експорту дещо скоротилися, що можна пояснити нестабільністю світових фінансових ринків та зниженням ділової активності на глобальному рівні.

Другий рисунок відображає динаміку експорту цифрових послуг України, яка загалом повторює світові тенденції, проте має власні специфічні особливості. У 2005–2024 роках обсяги експорту цих послуг України зросли з приблизно 1,0 млрд дол. США до майже 4,8 млрд дол. США. Це свідчить про поступове зростання ролі України як учасника міжнародного ринку послуг та її інтеграцію у глобальні економічні процеси [7. с. 107].

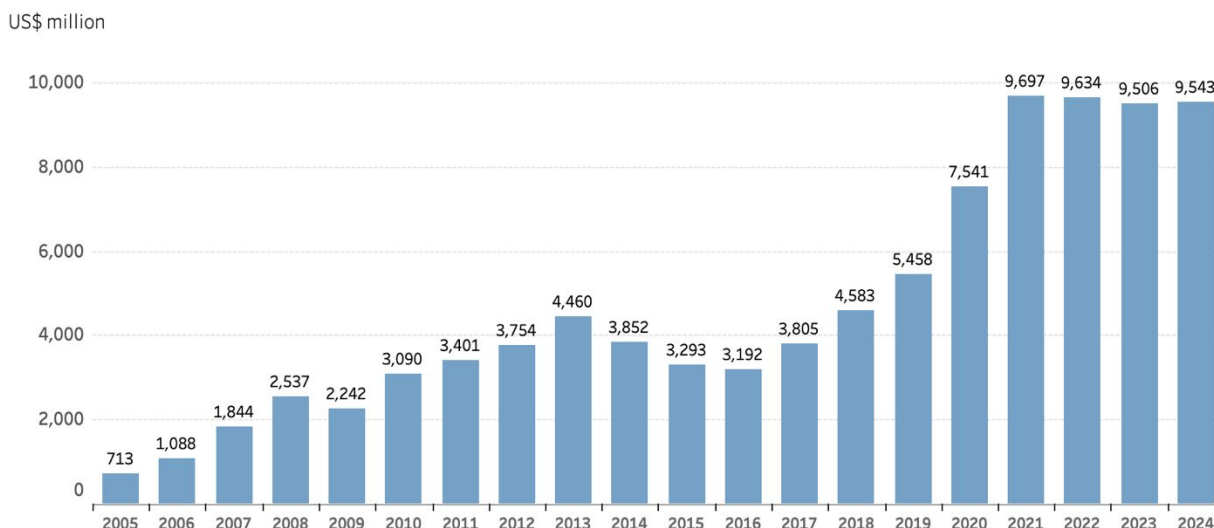

Рисунок 1.2 – Експорт послуг України, що надаються в цифровому форматі [49]

Водночас експорт цифрових послуг України характеризується більшою чутливістю до зовнішніх шоків. Зокрема, у 2009 році спостерігалось скорочення обсягів експорту, що було наслідком світової фінансової кризи. Подібні коливання простежуються й у 2014–2015 роках, що пов'язано з внутрішніми економічними та політичними чинниками. Попри це, у подальші роки експорт цифрових послуг України демонструє відновлення та зростання, особливо у 2019–2021 роках. Але попри всі кризи та зовнішні чинники ринок цифрових послуг стабільно зростає [7. с. 107].

Вплив глобалізації досить не однозначний. З одного боку, вона відкриває шляхи до нових ринків, що збільшує торгівлю і дає можливість проникнути в економіку іноземним інвестиціям, а також сприяє транскордонному обміну технологіями та знаннями. Дає поштовх для розвитку міжнародних інтеграційних об'єднань-[13].

З іншого глобалізація також призвела до посилення конкуренції, пошкодження навколишнього середовища в деяких регіонах, зростання цифрового розриву між розвиненими країнами та країнами, що розвиваються, а також проблеми регулювання цифрових ринків. Особливої актуальності набувають

питання захисту персональних даних, кібербезпеки, оподаткування цифрових послуг і дотримання прав інтелектуальної власності [11, 13].

Крім того, глобалізаційні процеси підвищують залежність торгівлі послугами від зовнішніх шоків, зокрема економічних криз, пандемій та геополітичних конфліктів. Події останніх років продемонстрували, що окремі сектори, зокрема туристичні та транспортні послуги, є вразливими до глобальних обмежень мобільності, тоді як цифрові послуги виявилися більш стійкими та здатними до швидкої адаптації [14].

Отже, цифровізація та глобалізаційні процеси суттєво трансформують теоретичні засади міжнародної торгівлі послугами, змінюючи умови, форми та механізми її здійснення. Розглянуті у попередніх підрозділах теоретичні підходи для визначення сутності послуг, їх класифікації та лібералізації ринків отримують новий зміст в умовах поширення цифрових технологій і поглиблення міжнародної економічної взаємодії. Зокрема, зростає значення нематеріального характеру послуг, можливості їх дистанційного надання та зменшення залежності від територіального чинника [15].

Цифровізація та глобалізація актуалізують нові теоретичні та методологічні виклики, пов'язані з регулюванням транскордонних потоків послуг, захистом даних, інтелектуальної власності та забезпеченням рівних умов конкуренції. Це зумовлює необхідність подальшого розвитку теоретичних підходів до аналізу міжнародної торгівлі послугами з урахуванням сучасних глобалізаційних змін [12, 16].

Основою електронних платежів є цифрові технології, які дозволяють мінімізувати витрати на обробку платежів та підвищити рівень безпеки фінансових операцій [6]. У сучасній економіці електронні платежі використовуються як у роздрібній торгівлі, так і в корпоративному секторі, а також у міжнародних розрахунках [29].

Ключовими характеристиками електронних платежів є:

- автоматизація процесів — зменшення ручної праці завдяки використанню програмного забезпечення;

- швидкість транзакцій — миттєвий або майже миттєвий переказ коштів;
- доступність — можливість здійснення платежів у будь-який час і з будь-якої точки світу [16].

Електронні платежі стали невід'ємною частиною цифрової трансформації фінансової системи, сприяючи розвитку електронної комерції, мобільного банкінгу та фінансових технологій загалом [3, 5]. Електронні розрахунки класифікуються за різними критеріями, такими як спосіб здійснення платежу, тип платіжного інструменту, суб'єкти операцій тощо (таб.1.3.).

Таблиця 1.3 – Класифікація електронних платежів

1. Інтернет-платежі	Це розрахунки, що здійснюються через веб-платформи або мобільні додатки. До них належать оплата товарів і послуг в інтернет-магазинах, перекази між рахунками через онлайн-банкінг та платежі за допомогою електронних гаманців (наприклад, PayPal, Google Pay).
2. Мобільні платежі	Використовуються для здійснення фінансових операцій через мобільні пристрої. До цієї категорії належать платежі за допомогою SMS, спеціалізованих мобільних додатків або NFC-технологій (наприклад, Apple Pay, Samsung Pay).
3. Банківські електронні перекази	Це перекази коштів між банківськими рахунками через системи автоматизації банківських операцій. Вони охоплюють як внутрішньодержавні, так і міжнародні транзакції (наприклад, SWIFT).
4. Системи електронних грошей	Електронні гроші — це цифровий еквівалент готівки, що використовується для оплати товарів і послуг в інтернеті. Прикладами таких систем є WebMoney, Skrill тощо.
5. Криптовалютні платежі	Використання децентралізованих цифрових валют (наприклад, Bitcoin, Ethereum) для здійснення фінансових операцій. Цей вид розрахунків набуває популярності завдяки високому рівню анонімності та незалежності від традиційних фінансових установ [3, 5].

Джерело: побудовано автором на основі [3, 5, 16, 17, 24].

Кожен з видів електронних розрахунків має свої переваги та недоліки, які визначають їх доцільність у конкретних умовах. Наприклад, інтернет-платежі забезпечують зручність у роздрібній торгівлі, тоді як криптовалюти частіше використовуються для міжнародних транзакцій або в умовах обмеженого доступу до традиційної банківської системи [11]. Уряди багатьох країн, включаючи Китай, Європейський Союз, Індію та США, вивчають можливості впровадження CBDC для підвищення фінансової інклюзії, зменшення витрат на готівковий обіг і боротьби з фінансовими злочинами. Очікується, що до 2027 року кілька країн запуснуть повноцінні пілотні проєкти або навіть офіційні версії CBDC [18, 28]. Технологія блокчейн залишається основою для багатьох інновацій у сфері платіжних систем. Завдяки своїй прозорості та безпеці блокчейн-технології сприяють розвитку транскордонних платежів і знижують витрати на їх обробку [19, 27].

Сервіси "Купуй зараз – плати пізніше" (Buy Now, Pay Later, BNPL) продовжують набирати популярність серед споживачів завдяки своїй гнучкості та зручності. Очікується, що до 2027 року BNPL стане важливою складовою електронної комерції, особливо серед молоді та представників покоління Z. Водночас регулятори більшості країн працюють над створенням нормативної бази для контролю цього сегмента ринку [21]. Зростання кількості цифрових транзакцій супроводжується збільшенням ризиків кіберзлочинності. У зв'язку з цим у період 2026–2027 років очікується активізація інвестицій у розробку рішень для захисту платіжних систем від кібератак. Штучний інтелект і машинне навчання стають основними інструментами для виявлення шахрайських операцій і забезпечення безпеки даних користувачів [20, 28].

Цифровізація платіжних систем є результатом активного впровадження інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у фінансову сферу. Одним із найбільш помітних трендів є поширення мобільних платежів та електронних гаманців. За даними досліджень, проведених Smith A., мобільні платформи для здійснення платежів стають дедалі популярнішими серед користувачів завдяки їхній зручності та швидкості [4]. Іншим важливим аспектом цифровізації є

впровадження блокчейн-технологій і криптовалют, які забезпечують прозорість і захист транзакцій [37]. У цьому контексті, як зазначає Л. Сахно, інтеграція міжнародних фінтех-платформ сприяє створенню нових можливостей для розвитку банківських послуг і платіжних рішень [15]. Державні установи також активно долучаються до процесу цифровізації. Наприклад, Національний банк України запровадив низку ініціатив для модернізації національної платіжної інфраструктури, зокрема розвиток системи миттєвих платежів [23; 31].

Глобалізація значно вплинула на функціонування платіжних систем, сприяючи їхній інтеграції у світову фінансову систему. Як зазначає Вовчак О.Д., сучасні платіжні системи повинні відповідати вимогам міжнародної торгівлі та забезпечувати ефективний обмін валют між різними країнами [10]. Це потребує уніфікації стандартів і регуляторних підходів, що дозволяє зменшити транзакційні витрати та підвищити швидкість обробки платежів [31; 34]. Водночас глобалізаційні процеси створюють нові ризики для платіжних систем, зокрема кіберзагрози та шахрайство. Як наголошує Школа кібербезпеки при Українській міжбанківській асоціації членів платіжних систем «ЄМА», захист даних і фінансова кібербезпека є ключовими пріоритетами для сучасних платіжних платформ [42].

Ефективне функціонування платіжних систем неможливе без належного регулювання. Законодавча база України, зокрема Закон «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні», забезпечує правові основи для розвитку цієї сфери [31]. Крім того, Національний банк України активно впроваджує регуляторні ініціативи для підвищення прозорості та стабільності ринку [23]. Значну увагу також приділяють питанням захисту прав споживачів фінансових послуг. Згідно з дослідженнями Пожидаєвої М.А., регуляторна політика має бути спрямована на мінімізацію ризиків для користувачів платіжних систем, зокрема через впровадження стандартів безпеки та механізмів вирішення спорів [25]. Попри значний прогрес у цифровізації, існує низка викликів, які потребують вирішення. Серед них — необхідність подальшого вдосконалення технологій захисту даних, адаптація до нових фінансових інструментів і забезпечення доступності послуг для

всіх категорій населення [39; 41]. Перспективи розвитку платіжних систем пов'язані зі збільшенням використання штучного інтелекту та машинного навчання для автоматизації процесів і підвищення ефективності управління ризиками. Як зазначає Фрадинський О., інноваційні технології дозволяють створювати більш гнучкі та адаптивні фінансові рішення [39].

Цифровізація та глобалізація суттєво змінюють ландшафт платіжних систем, відкриваючи нові можливості для їхнього розвитку та вдосконалення. Водночас ці процеси вимагають від держав, фінансових установ і бізнесу адаптації до нових умов і викликів. Забезпечення ефективного регулювання, впровадження інноваційних технологій і гарантування безпеки залишаються ключовими завданнями для всіх зацікавлених сторін.

Традиційні транскордонні платежі часто характеризуються високими комісіями та тривалим часом обробки. У 2026–2027 роках очікується активний розвиток рішень, які дозволяють здійснювати міжнародні перекази швидше та дешевше. Особливу увагу привертають проекти міжнародної співпраці, такі як SWIFT gpi та використання криптовалют для миттєвих транзакцій [9, 26].

1.3 Нормативно-правове регулювання платіжних систем в Україні та їх гармонізацію з директивами ЄС

В Україні регулювання електронних систем здійснюється на основі законодавчих актів, представлених в таб.1.4.

На міжнародному рівні важливу роль відіграють рекомендації таких організацій, як FATF (Група з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей) та стандарти ISO (Міжнародна організація зі стандартизації), які визначають вимоги до безпеки платіжних систем і процедур обробки даних [1, 7].

Таблиця 1.4 – Нормативно-правове регулювання платіжних систем в Україні

ЗУ "Про платіжні системи та переказ коштів в Україні"	визначає основні принципи функціонування платіжних систем і регулює їх діяльність
ЗУ "Про електронну комерцію"	регулює правовідносини у сфері електронної торгівлі, включаючи питання електронних розрахунків
ЗУ "Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг"	встановлює загальні правила діяльності фінансових установ, що надають послуги електронних платежів

Джерело: побудовано автором на основі [1, 23, 25].

Європейський Союз має розвинену правову базу для регулювання платіжних послуг, що спрямована на створення єдиного інтегрованого ринку. Основними документами в цій сфері є Директива ЄС про платіжні послуги (PSD2) та Регламент ЄС про міжбанківські комісії для карткових платежів (Interchange Fee Regulation). Ці нормативно-правові акти встановлюють високі стандарти безпеки, прозорості та ефективності платіжних операцій [21].

Директива PSD2 (Payment Services Directive 2) є основним документом, який регулює діяльність платіжних послуг у ЄС [25]. Основними її положеннями є:

1. Забезпечення конкуренції - PSD2 відкриває ринок для нових учасників, таких як фінтех-компанії, шляхом запровадження концепції відкритого банкінгу.
2. Захист споживачів - Директива встановлює чіткі правила щодо безпеки платежів, включаючи обов'язкову багатофакторну аутентифікацію.
3. Прозорість - PSD2 передбачає детальне інформування споживачів про умови та комісії за платіжні послуги.
4. Інтеграція ринку - Директива сприяє гармонізації правил між країнами-членами ЄС для забезпечення безперешкодного функціонування транскордонних платежів [24].

Крім того, важливим елементом є Регламент про міжбанківські комісії, який встановлює обмеження на розмір комісій за карткові платежі. Це сприяє зниженню витрат для споживачів і стимулює розвиток безготівкових розрахунків [2, 26]. Цей процес передбачає поступове впровадження положень PSD2 та інших нормативних

актів ЄС у національне законодавство [3, 7]. Процес гармонізації українського законодавства з директивами ЄС стикається з значним переліком проблем та викликів:

1. Технічна готовність. Впровадження стандартів PSD2 потребує модернізації платіжної інфраструктури та інформаційних систем учасників ринку.
2. Регуляторна адаптація. Необхідно забезпечити відповідність підзаконних актів вимогам нового законодавства.
3. Підготовка кадрів. Учасники ринку потребують додаткового навчання для роботи в умовах нових правил [28].

Попри ці проблеми, гармонізація з директивами ЄС відкриває значні перспективи для України. Це сприятиме інтеграції української фінансової системи до європейського ринку, підвищенню довіри до платіжних систем і залученню іноземних інвестицій у фінансовий сектор [27]. Нормативно-правове регулювання платіжних систем в Україні перебуває на етапі активного реформування з метою гармонізації з європейськими стандартами. Прийняття Закону України «Про платіжні послуги» стало важливим кроком у цьому напрямку, однак подальша адаптація законодавства до норм PSD2 та інших директив ЄС залишається актуальним завданням [25].

Гармонізація сприятиме не лише підвищенню ефективності платіжних операцій, але й інтеграції України до європейського економічного простору, що є стратегічно важливим у контексті реалізації євроінтеграційного курсу країни [1]. Також слід зазначити роль Європейського Союзу у формуванні нормативної бази для електронних платежів. Директива PSD2 (Payment Services Directive 2) запровадила нові правила щодо відкритого банкінгу та посилила вимоги до безпеки платежів у країнах-членах ЄС [2, 26].

В умовах глобалізації та стрімкого розвитку фінансових технологій гармонізація законодавства у сфері електронних платежів стає важливим завданням для забезпечення ефективності та безпеки міжнародних фінансових операцій.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПЛАТІЖНИХ СИСТЕМ

2.1 Інституційна структура та ключові компоненти платіжної системи України

В Україні платіжна система є багаторівневою структурою, яка включає різні інститути, технології та механізми, що забезпечують виконання платежів між фізичними особами, підприємствами та державними установами [2, 26]. Інституційна структура платіжної системи України складається з низки суб'єктів, які взаємодіють між собою для забезпечення безперебійного функціонування системи.

Таблиця 2.1 – Основні учасники платіжної системи України

1. Національний банк України (НБУ)	НБУ відіграє ключову роль у регулюванні та нагляді за платіжною системою. Його основні функції включають: - розробку нормативно-правової бази для функціонування платіжних систем; - здійснення моніторингу і контролю за діяльністю учасників платіжної системи; - управління Системою електронних платежів (СЕП), яка є основною інфраструктурою для міжбанківських розрахунків.
2. Банківські установи	Банки є основними операторами платіжної системи, які забезпечують доступ фізичних та юридичних осіб до платіжних послуг. Вони виконують функції обробки платежів, надання кредитів та управління рахунками клієнтів.
3. Небанківські фінансові установи	До цієї категорії належать платіжні системи, електронні гаманці, оператори мобільних платежів та інші організації, що надають послуги переказу коштів. Їх роль зростає в умовах цифровізації економіки.

Продовження таблиці 2.1

4. Клірингові установи	Клірингові центри забезпечують обробку транзакцій між банками та іншими фінансовими установами, сприяючи ефективності розрахунків.
5. Споживачі платіжних послуг	Кінцевими користувачами є фізичні особи, підприємства та державні органи, які здійснюють платежі через банківські або небанківські установи.

Джерело: побудовано автором на основі [20].

Важливим у контексті інституційної структури платіжної системи України є її функціонування, яке залежить від основних компонентів, представлених на рис.2.1.

Рисунок 2.1 – Основні компоненти платіжної системи України

Джерело: побудовано автором на основі [20].

СЕП є центральним елементом міжбанківських розрахунків в Україні. Вона забезпечує швидке і безпечне проведення платежів між банками в режимі реального часу [7]. СЕП працює на основі сучасних технологій, що дозволяє мінімізувати ризики та підвищити ефективність операцій [3].

До основних платіжних інструментів належать:

- банківські перекази (кредитні перекази, дебетові перекази);
- платіжні картки (дебетові, кредитні, передплачені);
- електронні гаманці;
- мобільні платежі.

Використання сучасних платіжних інструментів сприяє зручності здійснення транзакцій для споживачів [8]. Технологічна база платіжної системи включає програмне забезпечення, сервери, мережеве обладнання та інші елементи, які забезпечують обробку транзакцій. Розвиток цифрових технологій стимулює модернізацію цієї інфраструктури [10, 12]. Забезпечення безпеки транзакцій є пріоритетом для платіжної системи України. Використання сучасних методів шифрування даних, двофакторної автентифікації та інших технологій сприяє мінімізації ризиків шахрайства [1, 2, 4, 11]. При цьому є проблеми (рис.2.2.), які потребують уваги.

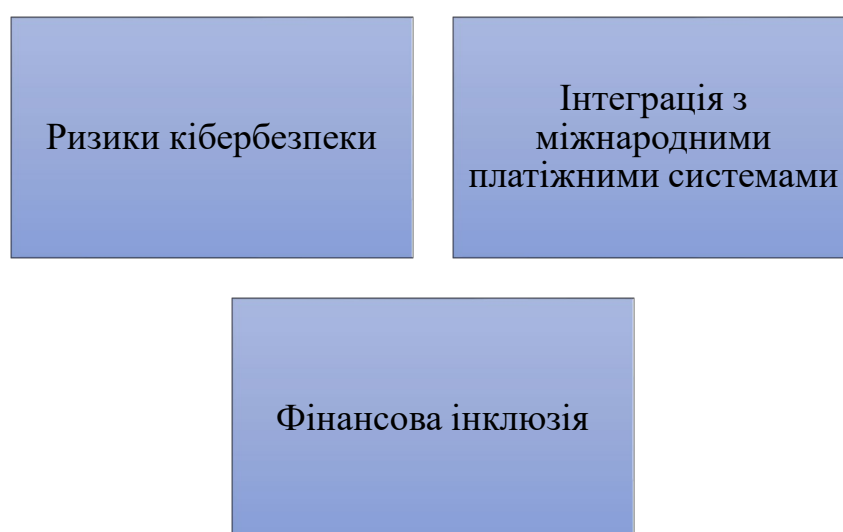

Рисунок 2.2 – Проблеми розвитку платіжної системи України

Джерело: побудовано автором на основі [20].

Зростання кількості електронних платежів супроводжується збільшенням загроз кіберзлочинності. Необхідно впроваджувати новітні технології захисту даних [7]. Україна має потенціал для поглиблення співпраці з глобальними платіжними платформами, що сприятиме інтеграції у світову фінансову систему. Забезпечення доступу до платіжних послуг для всіх верств населення, включаючи мешканців віддалених регіонів, залишається важливим завданням [6, 11]. Інституційна структура та ключові компоненти платіжної системи України демонструють високий рівень організації та технологічного розвитку [9]. Завдяки ефективній роботі Національного банку України, функціонуванню Системи

електронних платежів і впровадженню сучасних платіжних інструментів Україна поступово інтегрується у глобальну фінансову систему [1, 8].

Однак для подальшого розвитку необхідно вирішити низку викликів, включаючи посилення кібербезпеки, розширення доступу до фінансових послуг і вдосконалення правового регулювання [1, 22]. Це дозволить підвищити ефективність платіжної системи і сприятиме економічному розвитку країни в умовах глобалізації та цифровізації фінансових процесів.

2.2 Сучасний стан розвитку електронних платіжних систем в Україні

У сучасному контексті активно розвивається теорія цифрових валют і фінансових технологій (фінтех). Цей підхід досліджує вплив нових форм грошей на традиційні грошові системи, а також їхню роль у глобалізації світової економіки [5]. Теоретичне осмислення сутності та функцій грошей є важливою передумовою для розробки ефективної грошово-кредитної політики, яка сприятиме стабільному розвитку національної економіки в умовах глобальних викликів і змін [1, 22]. Зростання популярності мобільних пристроїв у комерції спричиняє активний розвиток мобільної міжнародної торгівлі, або m-commerce. Це форма електронної торгівлі, де онлайн-операції завершуються за допомогою смартфонів чи планшетів. Також помітно зростає соціальна міжнародна торгівля, яка базується на використанні платформ соціальних медіа, таких як Facebook, YouTube, TikTok та інших, які останніми роками стали надзвичайно популярними. Найбільший дохід серед соціальних медіа демонструють китайські платформи, як-от Douyin (аналог TikTok), WeChat (система для обміну текстовими та голосовими повідомленнями), і Little Red Book (платформа для обміну та торгівлі) [1, 22]. Така домінантність китайського ринку пояснюється тим, що майже 80% світового ринку B2B міжнародної торгівлі припадає на азійський регіон. Зокрема, китайський ринок

оцінюється в 27,5 трлн юанів і стабільно зростає з 2012 року. Натомість В2В ринок у США становить близько 15% світового обсягу, а в Європі - лише 6%.

Таблиця 2.2 – Розподіл глобального валового обсягу міжнародної торгівлі В2В з 2018 по 2023 роки за регіонами Світу (%)

Країна	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Європа	6,8%	6,8%	6,6%	6,4%	6,2%	6,1%
Північна Америка	15%	15%	15%	15%	14,8%	14,6%
Азія	78%	78%	78,1%	78,3%	78,6%	78,9%

Джерело: розроблено автором на основі [49].

Аналізуючи дані про розвиток світового ринку міжнародної торгівлі, варто зазначити, що прогнозування здійснювалося з урахуванням численних факторів і оцінки їх комплексного впливу на цю комерційну сферу [19]. Одним із основних факторів є геополітична нестабільність, зокрема військові дії в Україні [4, 15].

Повномасштабна агресія Росії значно зашкодила економіці України, що призвело до зменшення виробництва основних товарів, скорочення експорту та імпорту, руйнації транспортної та соціальної інфраструктури й відтоку кадрів через міграцію [1, 11]. Водночас, вступ України до Єдиного цифрового ринку ЄС після війни може відкрити нові перспективи для розвитку національної міжнародної торгівлі, що підвищує актуальність досліджень стану цього сектору в Україні та пошуку шляхів його оптимізації [3, 6].

Частка міжнародної торгівлі в роздрібній торгівлі України залишається нижче середнього рівня в Європі, складаючи менше 10%. У більшості країн регулювання міжнародної торгівлі вже врегульовано. Наприклад, у США відповідні нормативні акти з'явилися наприкінці ХХ століття, тоді як в Україні Закон «Про електронну комерцію», який регулює електронні угоди та визначає права учасників цього ринку, був ухвалений лише у 2015 році [1, 2, 4, 11].

Згідно з даними компанії EVO, обсяг українського ринку міжнародної торгівлі у 2019 році становив 76 млрд грн, порівняно з 2018 роком. Частка онлайн-продажів у загальному обсязі рітейлу склала близько 7%. У 2020 році відзначалося зростання онлайн-оплат на 50%. Майже 9% усіх покупок в Україні здійснювалося

в інтернеті: на маркетплейсах, в онлайн-магазинах та у соціальних мережах [1, 2, 4, 11]. Сучасна фінансова екосистема характеризується широким використанням електронних платіжних систем, які забезпечують швидкі, зручні та безпечні способи здійснення транзакцій. Серед найбільш популярних платіжних систем виділяються Visa, MasterCard, PayPal, а також інші альтернативи, такі як Apple Pay, Google Pay та інші [1, 2, 4, 11]. Платіжні системи стають ключовою складовою економічної інфраструктури [15, 30]. У 2023–2025 роках спостерігається активне підвищення ефективності, швидкості та безпеки платежів [8]. Основними факторами, які впливають на розвиток платіжних систем, є зростаючий попит на безготівкові розрахунки, посилення регуляторних вимог і підвищення очікувань споживачів щодо зручності та доступності фінансових послуг [16]. Електронні платежі є важливою складовою сучасної економіки, що забезпечує швидкий і зручний рух фінансових ресурсів між учасниками ринку [11]. Вони представляють собою процес передачі коштів від платника до отримувача через електронні канали зв'язку із використанням спеціалізованих платіжних систем та технологій [9, 12, 15, 31].

Цифровізація сприяє спрощенню доступу до зовнішніх ринків та розширення кола учасників міжнародного обміну. Завдяки розвитку інтернету, хмарних технологій, цифрових платформ і електронних платіжних систем з'явилися принципово нові форми надання послуг, зокрема електронна комерція, дистанційні фінансові послуги, онлайн-освіта, телемедицина та цифрові консалтингові послуги [21].

Важливим наслідком цифровізації є зменшення ролі географічної відстані, як бар'єра для торгівлі послугами. Якщо раніше міжнародне надання багатьох видів послуг вимагало фізичного переміщення постачальника або споживача, то сьогодні дедалі більше послуг можуть надаватися у транскордонному форматі. Це особливо характерно для бізнес-послуг, фінансових, освітніх та послуг, пов'язаних з інтелектуальною власністю. У результаті зростає частка цифрових та інтелектуальноємних послуг у світовому експорті [7. с. 107]. Visa та MasterCard є двома найбільшими платіжними системами у світі. Вони обслуговують мільярди

користувачів та приймаються в більшості країн світу. Visa має дещо більшу частку ринку, ніж MasterCard, однак обидві системи забезпечують практично однаковий рівень доступності завдяки своїй глобальній інфраструктурі [9, 12]. PayPal, у свою чергу, є популярним способом онлайн-платежів і доступний у понад 200 країнах. Однак його використання більш обмежене в офлайн-середовищі, оскільки PayPal не має фізичних карток для розрахунків безпосередньо в магазинах. Apple Pay і Google Pay є відносно новими гравцями на ринку, але вони швидко здобувають популярність завдяки інтеграції з мобільними пристроями. Їхнє охоплення залежить від доступності відповідних технологій у конкретному регіоні. Visa та MasterCard пропонують широкий спектр функцій: від стандартних дебетових і кредитних карток до програм лояльності та страхування. Вони підтримують як онлайн, так і офлайн-транзакції, а також інтеграцію з іншими платіжними системами [4, 6].

PayPal спеціалізується на онлайн-платежах і пропонує зручний інтерфейс для переказу коштів між користувачами. Крім того, PayPal підтримує функцію оплати через QR-коди та інтеграцію з інтернет-магазинами. Apple Pay і Google Pay орієнтовані на мобільні платежі та забезпечують безконтактні розрахунки за допомогою смартфонів і смарт-годинників. Вони також підтримують зберігання карток інших платіжних систем у своїх додатках. Безпека є одним із ключових факторів при виборі платіжної системи. Visa та MasterCard використовують сучасні технології шифрування даних і двофакторну автентифікацію для захисту транзакцій. Вони також впровадили технологію EMV-чипів, яка значно знижує ризик шахрайства [2, 5]. PayPal пропонує додатковий рівень захисту завдяки тому, що користувачам не потрібно вводити дані своїх карток при кожній транзакції. Крім того, система має розвинений механізм захисту покупців і продавців. Apple Pay і Google Pay використовують технологію токенизації, яка замінює реальні дані картки на унікальні цифрові токени [1, 2, 4, 11]. Це мінімізує ризик викрадення інформації під час транзакцій. Вартість використання платіжних систем є важливим аспектом як для споживачів, так і для бізнесу. Visa та MasterCard стягують комісії за транзакції, які зазвичай оплачуються продавцем і варіюються

залежно від регіону та типу картки [23, 31]. PayPal також стягує комісії за транзакції, особливо у випадках міжнародних переказів або конвертації валюти. Однак для приватних осіб перекази між рахунками в межах однієї країни часто є безкоштовними. Apple Pay і Google Pay не стягують додаткових комісій із користувачів за використання своїх сервісів; натомість вони отримують дохід від співпраці з банками та фінансовими установами. Однією з переваг Visa та MasterCard є їхня сумісність із широким спектром пристроїв і платформ. Вони підтримуються практично всіма банками та працюють із традиційними POS-терміналами [1, 4].

PayPal інтегрується з багатьма онлайн-платформами, такими як eBay, Amazon тощо, що робить його зручним для електронної комерції. Проте його інтеграція з фізичними торговими точками поки що обмежена. Apple Pay і Google Pay пропонують високу інтеграцію з екосистемами Apple і Google відповідно. Вони також підтримують NFC-технологію для безконтактних платежів і мають потенціал для впровадження в інші сфери, такі як транспорт чи медицина [29].

Аналізуючи дані, представлені у таблиці 2.3, можна виділити чотири ключові категорії політичних обмежень, які впливають на платіжні системи у 2025 році.

Таблиця 2.3 – Основні політичні обмеження на платіжні системи в 2025 р.

Політичне обмеження	Опис	Вплив на торгівлю (млрд \$)
Візові обмеження	Обмеження на в'їзд для фахівців з інших країн	150
Регуляції на іноземні інвестиції	Обмеження на іноземні інвестиції в певні сектори	200
Тарифні бар'єри	Введення нових тарифів на послуги	100
Політичні санкції	Санкції проти певних країн, що обмежують торгівлю	250

Джерело: розроблено автором на основі [49].

Введення візових обмежень для фахівців з інших країн створює значні труднощі для міжнародного обміну знаннями та досвідом. Це обмеження оцінюється у 150 млрд доларів США втрат для світової економіки. Особливо це

впливає на сектори, які залежать від висококваліфікованих спеціалістів, наприклад ІТ-послуги. Обмеження на іноземні інвестиції в певних секторах значно знижують можливості для розвитку фінансових та інших послуг [19]. Вплив цього виду обмежень оцінюється у 200 млрд доларів США. Зокрема, такі заходи стримують притік капіталу та інновацій у ключові галузі економіки. Запровадження нових тарифів на послуги призводить до подорожчання міжнародної торгівлі. У 2025 році ці бар'єри оцінюються у 100 млрд доларів США втрат для світової економіки. Найбільше від цього страждає транспортний сектор, де тарифи безпосередньо впливають на вартість перевезень [21]. Санкції проти певних країн є найзначнішим фактором, що обмежує платіжні системи, із загальним впливом у 250 млрд доларів США. Ці заходи не лише знижують обсяги торгівлі, але й спричиняють довгострокові негативні наслідки для міжнародних відносин [5, 7, 9].

Детальний аналіз впливу політичних обмежень на основні сектори послуг представлений у таблиці 2.4.

Таблиця 2.4 – Вплив політичних обмежень на основні секторів послуг в 2025 р.

Сектор послуг	Вплив політичних обмежень (млрд \$)	Основні проблеми
Туризм	100	Зниження кількості туристів
Фінансові послуги	200	Обмеження на іноземні інвестиції
ІТ-послуги	150	Візові обмеження для спеціалістів
Транспорт	50	Тарифні бар'єри на перевезення

Джерело: розроблено автором на основі [49].

Туристичний сектор найбільше страждає від візових обмежень, що призводять до зниження кількості туристів. У 2025 році втрати у цьому секторі оцінюються у 100 млрд доларів США. Обмеження мобільності громадян впливають як на міжнародний, так і на внутрішній туризм [21]. Фінансовий сектор зазнає значного впливу через регуляції на іноземні інвестиції. Загальні втрати оцінюються у 200 млрд доларів США. Обмеження доступу до міжнародних фінансових ринків зменшують конкуренцію та інноваційність галузі. Візові

обмеження для висококваліфікованих спеціалістів створюють серйозні перешкоди для розвитку ІТ-сектору [27]. У 2025 році втрати цього сектора оцінюються у 150 млрд доларів США. Зниження мобільності фахівців уповільнює реалізацію міжнародних проектів та обмін технологіями. Тарифні бар'єри на перевезення безпосередньо впливають на транспортний сектор, створюючи додаткові витрати для компаній і споживачів. Загальний вплив оцінюється у 50 млрд доларів США. Це також знижує конкурентоспроможність міжнародних перевезень [23].

Політичні обмеження залишаються вагомим бар'єром для розвитку торгівлі послугами на глобальному рівні. У 2025 році їхній сукупний вплив оцінюється у сотні мільярдів доларів США втрат для світової економіки. Найбільше страждають такі сектори, як фінансові послуги, ІТ-послуги та туризм [32].

Для мінімізації негативного впливу необхідно здійснити низку заходів:

- лібералізація візового режиму для фахівців високої кваліфікації;
- зменшення регуляторних бар'єрів для іноземних інвестицій;
- перегляд тарифної політики з метою стимулювання міжнародної торгівлі;
- зниження рівня політичної напруги через діалог та дипломатичні заходи.

Таким чином, усунення політичних бар'єрів може стати важливим кроком до підвищення ефективності торгівлі послугами та сприяти сталому економічному розвитку на глобальному рівні [21].

Порівняльний аналіз популярних платіжних систем свідчить про те, що кожна з них має свої переваги та недоліки залежно від потреб користувачів. Visa та MasterCard залишаються лідерами у сфері глобальних платежів завдяки своїй доступності та надійності. PayPal є оптимальним вибором для онлайн-платежів завдяки простоті використання та високому рівню безпеки [1, 2, 4, 11]. Apple Pay і Google Pay демонструють значний потенціал у сфері мобільних платежів, особливо серед молодого покоління користувачів. Їхній розвиток залежатиме від подальшого впровадження безконтактної інфраструктури та розширення функціональних можливостей [29]. Таким чином, вибір платіжної системи має базуватися на конкретних потребах користувача, враховуючи такі фактори, як зручність використання, безпека та вартість послуг.

2.3 Основні загрози, виклики та перспективи розвитку національної платіжної системи в умовах воєнного стану та євроінтеграції

Початок військової агресії проти України 24 лютого 2022 року викликав ситуацію, в якій за перші два місяці український бізнес зазнав більших втрат, ніж за два роки пандемії. Однак загальні тенденції свідчать про відновлення вже у травні 2022 року. У березні 2022 року рекламні бюджети та дохід у категоріях "продукти" та "ліки" досягли мінімуму, але на початку квітня всі учасники цих ринків знову почали активізувати рекламну діяльність, щотижня дещо збільшуючи бюджети [1, 4, 7, 29]. Національна платіжна система є ключовим елементом економічної інфраструктури держави, яка забезпечує стабільність фінансових операцій, підтримує функціонування внутрішнього ринку та сприяє інтеграції до глобальних економічних процесів. В умовах воєнного стану та активного курсу України на євроінтеграцію перед національною платіжною системою постають нові виклики та загрози, які потребують комплексного аналізу та розробки ефективних стратегій їх подолання. Воєнний стан в Україні створює ряд критичних загроз для стабільності функціонування національної платіжної системи (таб.2.5).

Таблиця 2.5 – Загрози платіжної системи України

1. Кіберзагрози та інформаційна безпека	Зростання кількості кібератак на фінансові установи та платіжну інфраструктуру є серйозним викликом. Атаки можуть призводити до витоку конфіденційної інформації, блокування платіжних операцій і втрати довіри до системи.
2. Фізичне знищення фінансової інфраструктури	Воєнні дії супроводжуються руйнуванням банківських відділень, пошкодженням серверних центрів та інших об'єктів критичної фінансової інфраструктури, що ускладнює доступ до платіжних послуг для населення.
3. Зниження доступності банківських послуг	Вимушене переміщення населення, окупація окремих територій та порушення логістичних ланцюгів призводять до обмеження доступу громадян до банківських сервісів, включаючи здійснення платежів.

Продовження таблиці 2.5

4. Валютні ризики	Дестабілізація валютного ринку через війну створює додатковий тиск на платіжну систему, особливо в контексті міжнародних розрахунків та підтримки стабільності гривні.
-------------------	--

Джерело: розроблено автором на основі [49].

Окрім загроз, національна платіжна система стикається з рядом проблем, які потребують стратегічного вирішення. У рамках євроінтеграції Україна має адаптувати свою платіжну систему до стандартів Європейського Союзу, таких як SEPA (Єдина зона платежів у євро). Це вимагає значних інвестицій у модернізацію інфраструктури та забезпечення відповідності нормативно-правовій базі ЄС [3, 16]. В умовах війни важливо створити резервні механізми для забезпечення безперервності роботи платіжної системи навіть у разі надзвичайних ситуацій [22, 30]. Незважаючи на складну ситуацію, розвиток національної платіжної системи має значний потенціал завдяки перспективам, представленим в таб.2.6.

Таблиця 2.6 – Проблеми платіжної системи України

1. Інтеграція з міжнародними фінансовими ринками	Успішне впровадження європейських стандартів дозволить Україні стати частиною глобального фінансового простору, що сприятиме залученню інвестицій і розширенню можливостей для бізнесу.
2. Підтримка інновацій у фінансовому секторі	Державна підтримка фінтех-компаній та стартапів може стати потужним драйвером розвитку платіжної системи. Інновації сприятимуть підвищенню конкурентоспроможності українських банків і фінансових установ.
3. Реалізація стратегії "cashless economy"	Перехід до безготівкової економіки дозволить зменшити витрати на обслуговування готівкових коштів і підвищити рівень прозорості фінансових операцій. Це також сприятиме боротьбі з тіньовою економікою.
4. Зміцнення нормативно-правової бази	Гармонізація законодавства з європейськими стандартами створить сприятливе середовище для розвитку платіжної системи та підвищить її стійкість до зовнішніх і внутрішніх викликів.
5. Розвиток електронних грошей та цифрової гривні	Забезпечить новий рівень ефективності та безпеки в платіжній системі.

Джерело: побудовано автором на основі [20].

Існують значні перспективи для розвитку системи через інтеграцію з міжнародними ринками, впровадження інновацій і цифровізацію економіки [26, 31]. Необхідно впроваджувати комплексні заходи з модернізації інфраструктури, підвищення рівня кіберзахисту, розширення доступу до фінансових послуг і вдосконалення нормативно-правової бази відповідно до європейських стандартів. Лише за умови ефективного вирішення цих завдань національна платіжна система зможе бути більш стабільною до нових викликів і можливостей [1, 2, 4, 11]. Ефективність рекламних бюджетів наприкінці квітня-початку травня 2022 року досягла рівня лютого 2022-го, хоча самі бюджети становили лише 30% від довоєнних. Згідно з даними EVO, загальна сума товарів та послуг, придбаних онлайн в Україні протягом 2023 року, склала 182 млрд грн, що на 21% більше, ніж у 2022 році. Таким чином, у період з 2019 по 2023 рік український ринок міжнародної торгівлі збільшував свої обсяги та здобував популярність серед дедалі більшого числа споживачів, хоча військова агресія тимчасово уповільнила його швидкий розвиток.

Таблиця 2.7 – Обсяги e-commerce та приріст продажів в Україні у 2019-2023 р.р.

	2019	2020	2021	2022	2023
Обсяг e-commerce (млрд.грн.)	76	107	137	150	182
Зростання до попереднього року (%)	17	41	28	9,5	21

Джерело: розроблено автором на основі [15].

Як показано в таблиці 2.7, останніми роками динаміка міжнародної торгівлі в Україні демонструє коливання, що відображає адаптаційні особливості національної економіки в цьому ринковому сегменті [30].

Таким чином, впровадження електронних розрахунків є невід'ємною частиною цифровізації економіки, що сприяє підвищенню ефективності [3]. Технічний аспект є однією з ключових перешкод на шляху до масового використання електронних розрахунків. Основними проблемами є:

1. Нерівномірний доступ до інфраструктури. Не всі регіони України забезпечені достатньою кількістю точок доступу до інтернету, що є критично важливим для реалізації електронних розрахунків (рівень цифрової інфраструктури залишається низьким).

2. Недостатній рівень кібербезпеки. Зростання кількості кіберзагроз ставить під сумнів безпеку електронних платежів. Недосконалість систем захисту персональних даних та фінансової інформації створює ризики шахрайства, витоку даних та втрати довіри користувачів.

3. Технічна застарілість обладнання (обладнання, яке не підтримує сучасні електронні платіжні системи). Це ускладнює інтеграцію новітніх технологій у фінансові операції.

4. Відсутність стандартів інтеграції. В Україні не існує єдиних стандартів для інтеграції різних платіжних систем, що призводить до фрагментації ринку та ускладнює взаємодію між учасниками платіжної екосистеми [1, 5].

В Україні існують суттєві прогалини в законодавчій базі:

1. Недосконалість законодавства. Чинне законодавство часто не відповідає сучасним викликам цифровізації. Наприклад, нормативно-правова база щодо захисту персональних даних і відповідальності за порушення у сфері електронних платежів потребує оновлення [1, 2, 7].

2. Складність податкового адміністрування. Відсутність чітких правил щодо оподаткування операцій в електронній комерції створює труднощі для бізнесу та може сприяти ухиленню від сплати податків.

3. Регуляторна невизначеність. Недостатня координація між державними органами, які відповідають за регулювання фінансових технологій, призводить до виникнення колізій у правовому полі. Це ускладнює роботу як для постачальників послуг, так і для споживачів [31].

4. Відсутність стимулів для бізнесу. Урядові ініціативи щодо підтримки бізнесу, який впроваджує сучасні платіжні рішення, залишаються недостатньо ефективними. Відсутність податкових пільг або інших стимулів уповільнює темпи переходу до електронних розрахунків [1, 6, 8].

Соціальні аспекти також відіграють значну роль у процесі впровадження електронних розрахунків, оскільки саме користувачі є кінцевими споживачами цих послуг:

1. Низький рівень фінансової грамотності населення. Значна частина населення України не має достатнього рівня знань про переваги та механізми роботи електронних розрахунків. Це призводить до недовіри до таких інструментів і обмежує їх використання [31].

2. Сприйняття ризиків. Багато громадян побоюються шахрайства або втрати коштів через технічні збої чи кібератаки. Така недовіра є значною перешкодою для популяризації електронних платежів [27, 29].

3. Цифровий розрив між поколіннями. Молодь швидше адаптується до нових технологій, тоді як старше покоління часто віддає перевагу традиційним способам оплати через відсутність досвіду або страх перед невідомими технологіями [21, 26].

4. Недостатня мотивація бізнесу до переходу на електронні розрахунки. Частина підприємців не бачить економічної вигоди від використання електронних платежів через додаткові витрати на обслуговування платіжних систем або комісії банків [9, 11].

Інвестування в сучасні технології захисту даних і створення національних стандартів кібербезпеки сприятиме підвищенню довіри до електронних розрахунків [22, 31]. Прийняття нових законодавчих актів, які враховують специфіку цифрової економіки, дозволить створити сприятливий правовий клімат для розвитку електронних платежів [31]. Бесіди серед населення щодо переваг і безпеки використання електронних розрахунків допоможе зменшити соціальні бар'єри. Запровадження податкових пільг для підприємств, які використовують сучасні платіжні системи, сприятиме їх широкому поширенню [7, 10].

Отже, впровадження електронних розрахунків в Україні стикається з рядом проблем. Лише за умови ефективної співпраці держави, бізнесу та суспільства можна забезпечити успішний розвиток цієї сфери та її інтеграцію в економічну систему країни [28, 31].

Сучасний розвиток цифрових технологій та поширення електронних платіжних систем значно спростили фінансові операції для користувачів, але водночас створили нові виклики, пов'язані з безпекою [27, 31]. Зростання обсягів безготівкових розрахунків супроводжується збільшенням кількості кіберзагроз і шахрайських схем, що ставлять під загрозу як фінансові ресурси користувачів, так і репутацію платіжних систем. Шахрайство у сфері електронних платежів є однією з найпоширеніших загроз, що впливає як на користувачів, так і на постачальників платіжних послуг [12, 15]. Серед основних видів шахрайства можна виділити такі:

1. Фішинг: використання підроблених вебсайтів, електронних листів або повідомлень для отримання конфіденційної інформації користувачів, такої як номери банківських карток, паролі або PIN-коди [24, 31].
2. Скімінг: встановлення спеціальних пристроїв на банкомати або POS-термінали для зчитування даних з магнітної смуги картки.
3. Соціальна інженерія: маніпулювання користувачами з метою отримання доступу до їх фінансових даних через телефонні дзвінки, повідомлення або особисте спілкування.
4. Шахрайство з використанням викрадених карток: несанкціоноване використання банківських карток або їх даних для здійснення платежів.
5. Підробка платіжних додатків: створення фальшивих мобільних додатків, які імітують офіційні платформи для проведення платежів [22, 31].

Кожен з цих видів шахрайства має свої особливості, але всі вони спрямовані на отримання неправомірного доступу до коштів користувачів або їх персональних даних [13, 16]. Крім шахрайства, значну загрозу для електронних платежів становлять кіберзлочини, які реалізуються через використання вразливостей інформаційних систем і мереж. Основні кіберзагрози включають:

1. Малваре (шкідливе програмне забезпечення): віруси, трояни та інші програми, які проникають у пристрої користувачів з метою викрадення фінансових даних або блокування доступу до них.
2. Атаки типу "людина посередині" (Man-in-the-Middle): перехоплення даних під час їх передачі між користувачем і платіжною системою.

3. DDoS-атаки: перевантаження серверів платіжних систем для виведення їх з ладу.

4. Експлуатація вразливостей програмного забезпечення: використання недоліків у коді платіжних платформ для отримання несанкціонованого доступу до системи.

Кіберзагрози є більш технічно складними, ніж шахрайство, і часто вимагають значних ресурсів для реалізації. Проте їх наслідки можуть бути масштабними, впливаючи на мільйони користувачів одночасно [27, 29]. Ризики та загрози у сфері електронних платежів мають серйозний вплив на всіх учасників платіжного процесу:

- користувачі: можуть втратити свої кошти або стати жертвами крадіжки персональних даних.
- банки та фінансові установи: зазнають репутаційних втрат і фінансових збитків через необхідність компенсувати втрати клієнтів.
- платіжні системи: стикаються зі зниженням довіри з боку користувачів і партнерів, що може негативно вплинути на їх бізнес.

Крім того, поширення інформації про успішні атаки може стимулювати нові спроби шахрайства та кіберзлочинів [24, 31]. Для мінімізації ризиків у сфері електронних платежів важливо впроваджувати комплексні заходи захисту, які включають:

1. Технологічні заходи:
 - використання багатофакторної автентифікації для підтвердження особи користувача.
2. Освітні заходи:
 - навчання персоналу фінансових установ правилам кібербезпеки.
3. Регуляторні заходи:
 - розробка та впровадження нормативно-правових актів для регулювання діяльності у сфері електронних платежів.
 - створення міжнародних стандартів безпеки для платіжних систем.
4. Співпраця між учасниками ринку:

- обмін інформацією про нові загрози між банками, платіжними системами та правоохоронними органами.

- спільна розробка рішень для підвищення рівня безпеки [22, 23].

Технологічний прогрес, підвищення обізнаності користувачів та ефективне регулювання є ключовими елементами забезпечення безпеки для подолання бар'єрів у транскордонній електронній комерції. Майбутні дослідження можуть включати застосування економіко-математичного моделювання для детальної кількісної оцінки ринку [23, 25].

2.4 Напрями вдосконалення та стратегічні пріоритети розвитку платіжної системи України

Фінтех-компанії відіграють важливу роль у трансформації ринку, пропонуючи інноваційні рішення у сфері платежів, кредитування та управління фінансами. Серед них варто відзначити Monobank, який став одним із лідерів у сегменті мобільних банківських послуг. Загальна кількість активних фінтех-компаній перевищує 100, і їхній вплив на ринок постійно зростає. Обсяг ринку фінансових послуг України оцінюється в десятки мільярдів гривень. У 2024 році загальний прибуток банківського сектору склав понад 50 млрд грн, що свідчить про його стабільність навіть у складних економічних умовах. Страхові компанії за той самий період отримали премій на суму близько 30 млрд грн, причому найбільше зростання спостерігалось в сегменті медичного страхування та страхування життя [14].

Рівень конкуренції на ринку залишається високим. Банки активно впроваджують нові продукти та цифрові сервіси для утримання клієнтів, тоді як небанківські установи пропонують більш гнучкі умови обслуговування. Наприклад, кредитні спілки забезпечують доступ до фінансових ресурсів для малого бізнесу та населення у віддалених регіонах, де банки не завжди присутні.

Фінтех-компанії створюють додатковий конкурентний тиск на традиційні установи. Їхні сервіси часто відзначаються простотою використання, швидкістю обробки транзакцій та нижчими комісіями. Це стимулює банки адаптувати свої бізнес-моделі до нових умов [20].

Серед основних тенденцій можна виділити цифровізацію послуг, впровадження мобільних сервісів та зростання довіри до небанківських фінансових установ. Споживачі все частіше обирають електронні платіжні інструменти, що допомагає підвищенню рівня фінансової інклюзії. Водночас рівень конкуренції на ринку залишається високим, стимулюючи учасників до впровадження інноваційних підходів представлених 2.8.

Таблиця 2.8 – Основні завдання державного регулювання

Сутність	Пояснення
Цифровізація	За даними НБУ, понад 70% банківських операцій здійснюються через онлайн-канали.
Зростання мобільних сервісів	У 2025 році кількість користувачів мобільних банківських додатків перевищила 55 млн осіб. Monobank залишається лідером у цьому сегменті (на 17.10.2025 – 10 млн. клієнтів), пропонуючи широкий спектр послуг без фізичних відділень.
Інтеграція фінтех-рішень	Фінтех-компанії активно співпрацюють із банками та страховими компаніями для створення нових продуктів і сервісів. Наприклад, платіжні системи типу PayPass або Apple Pay стали стандартом для більшості українських банківських карток.
Підвищення довіри до небанківських послуг	Споживачі все більше звертаються до страхових компаній та кредитних спілок для отримання спеціалізованих послуг. Це пояснюється їхньою гнучкістю, швидкістю обслуговування та доступністю
Сталість і адаптація до викликів	В умовах воєнного стану фінансовий сектор України демонструє високу адаптивність до змін. Банки успішно впроваджують програми підтримки малого бізнесу та населення, а страхові компанії розширюють спектр послуг для покриття нових ризиків.

Джерело: складено автором на основі [20].

Сучасний стан ринку фінансових послуг в Україні характеризується активним розвитком цифрових технологій, високим рівнем конкуренції та зростанням довіри до небанківських установ. Банківський сектор продовжує відігравати основну роль у забезпеченні стабільності економіки, проте небанківські

установи та фінтех-компанії поступово збільшують свою частку на ринку [20]. Основні тенденції, такі як цифровізація, поширення мобільних сервісів та інтеграція фінтех-рішень, визначають майбутній напрямок розвитку галузі. Успіх фінансового сектору залежатиме від його здатності адаптуватися до змінних умов і впроваджувати інноваційні рішення для задоволення потреб клієнтів. Обсяг активів банківського сектора становить понад 2 трлн грн, що свідчить про його основну роль у забезпеченні фінансової стабільності країни. У 2025 році штучний інтелект (ШІ) стає основою глобальної інфраструктури послуг, що зумовлює суттєві зміни у способах надання, доставки та споживання послуг. Глобальний ринок ШІ оцінюється у понад 72 млрд доларів із прогнозованим стрімким зростанням. Одним із ключових аспектів цієї трансформації є модернізація обчислювальної інфраструктури, зокрема дата-центрів та хмарних технологій [12]. Значне збільшення попиту на ШІ-сумісні обчислювальні ресурси спричинило розвиток моделі GPU-as-a-Service, яку у 2025 році використовують до 40% компаній. Ця модель дозволяє організаціям отримувати доступ до потужностей обчислень без необхідності в значних капіталовкладеннях у власне обладнання. Окрім цього, понад 60% підприємств використовують гібридні та мультихмарні середовища для оптимізації вартості та продуктивності виконання ШІ-завдань [10]. Еволюція цифрових сервісів у 2025 році характеризується широким впровадженням агентного ШІ (Agentic AI), який здатний автономно виконувати складні робочі процеси без постійного втручання людини. Ці системи активно використовуються в маркетингу, кібербезпеці та обслуговуванні клієнтів [23].

Автоматизація клієнтського досвіду (CX) також зазнає значного прогресу. Очікується, що до 70% взаємодій із клієнтами оброблятимуться генеративним ШІ, що забезпечить підвищення задоволеності клієнтів на 30%. Крім того, розвиток гіперперсоналізації дозволить масштабувати індивідуальні послуги в режимі реального часу, додаючи до світового роздрібного доходу понад 800 млрд доларів.

Штучний інтелект активно змінює ланцюги постачання, роблячи їх більш ефективними та стійкими до зовнішніх шоків. Генеративний ШІ сприяє прогнозованому обслуговуванню, автоматизації логістичних процесів та

оптимізації закупівель. Це дозволяє зменшити витрати та підвищити продуктивність [26]. Крім того, впровадження ШІ стимулює зростання транскордонної торгівлі. Очікується, що до 2040 року обсяги міжнародної торгівлі товарами та послугами можуть збільшитися на 40% завдяки зниженню витрат і підвищенню ефективності.

Розвиток ШІ супроводжується посиленням регуляторних вимог. Зокрема, у серпні 2025 року в Європейському Союзі набуде чинності законодавство про ШІ (EU AI Act), яке встановлює нові правила для постачальників моделей загального призначення (GPAI). Це сприятиме створенню безпечної інфраструктури для використання ШІ [27].

Одночасно зростає роль кібербезпеки як сервісу. У відповідь на нові загрози, такі як deepfakes, інфраструктура безпеки стає "завжди активною". Автономний ШІ використовується для моніторингу та захисту від кібератак у режимі реального часу. Ще однією важливою тенденцією є впровадження FinOps – використання ШІ для управління витратами на хмарні ресурси. Цей підхід дозволяє виявляти аномалії у споживанні, оптимізувати витрати та прогнозувати використання ресурсів. Через значне споживання енергії дата-центрами у 2025 році спостерігається активний перехід на відновлювані джерела енергії та розвиток енергоефективних систем охолодження. Концепція "зеленого ШІ" стає ключовим елементом стратегії сталого розвитку в умовах глобальної боротьби зі змінами клімату [7, 11].

Світова торгівля послугами у 2025 році демонструє помірне зростання на фоні уповільнення темпів розвитку традиційної торгівлі товарами. Очікується, що експорт послуг зросте на 4,6%, порівняно з 6,8% у попередньому році. Загальний обсяг світової торгівлі товарами та послугами перевищить позначку у 35 трлн доларів. Регіональні відмінності свідчать про те, що Азія демонструє найвищі темпи зростання експорту послуг (4,4–4,7%), чому сприяє відновлення туристичної галузі в Китаї та Індії. Водночас Європа та Північна Америка стикаються з уповільненням через зниження попиту на транспортні й логістичні послуги [7, 11].

Попит на туристичні послуги також повертається до рівня допандемійного періоду 2019 року, особливо в регіонах із розвиненою туристичною інфраструктурою. Натомість сектор транспорту та логістики відчуває уповільнення через скорочення обсягів міжнародної торгівлі товарами [7, 11]. У таблиці 2.9 представлено дані щодо експорту послуг України до ЄС у період 2020–2025 років [12, 14].

Таблиця 2.9 – Експорт послуг України до ЄС за 2020-2025 роки (млн дол. США)

Рік	Загальний експорт до ЄС	Основні категорії послуг (млн \$)	Транспортні послуги	Послуги у сфері інформації та зв'язку	Туризм
2020	1,089	480	305	204	100
2021	1,234	520	404	310	100
2022	1,523	610	508	405	200
2023	1,260	420	330	310	200
2024	1,870	740	530	400	200
2025	2,154	870	680	504	100

Джерело: розроблено автором на підставі джерел [49].

У структурі торгівлі послугами домінують цифрові рішення, які становлять понад 60% світового обсягу торгівлі послугами. Зростає експорт ІТ-послуг, фінансових консультацій і управлінських рішень через цифрові платформи (Digital Delivery). Темпи зростання цього сегмента становлять близько 6,1%, що значно перевищує середньогалузевий показник [7, 11].

Таблиця 2.10 – Імпорт послуг з ЄС в Україні за 2020-2025 роки (млн дол. США)

Рік	Загальний імпорт з ЄС	Основні категорії послуг (млн \$)	Транспортні послуги	Послуги у сфері інформації та зв'язку	Туризм
2020	800	300	200	300	100
2021	970	430	250	390	100
2022	1,102	562	340	400	200

Продовження таблиці 2.10

2023	1,200	600	350	450	300
2024	1,477	750	420	507	300
2025	1,600	800	450	550	400

Джерело: розроблено автором на підставі джерел [49].

Небанківський сектор також демонструє позитивну динаміку: кількість страхових компаній перевищує 100, а фінансові компанії показують щорічне зростання обсягів кредитування та надання послуг. Важливим є розвиток фінтеху, ринок фінансових послуг в Україні стикається з рядом проблем, які стримують його розвиток. Однією з основних перешкод є нестабільність та впливом воєнного стану. Економічні кризи та зовнішні виклики знижують інвестиційну привабливість сектору та ускладнюють доступ до міжнародного капіталу [4, 8].

Таблиця 2.11 – Комплексні заходи ринку фінансових послуг

Заходи	Опис
Удосконалення законодавства	Адаптація нормативно-правової бази до європейських стандартів.
Стимулювання інновацій	Створення пільгових умов для розвитку стартапів у сфері фінтеху дозволить залучити нові технології та підвищити конкурентоспроможність галузі.
Розвиток фінансової грамотності населення	Проведення освітніх кампаній та тренінгів сприятиме підвищенню обізнаності громадян щодо сучасних фінансових продуктів і послуг.
Покращення системи державного нагляду	Посилення контролю за діяльністю фінансових установ дозволить мінімізувати ризики для споживачів і забезпечити стабільність ринку.

Джерело: складено автором на основі [49].

Таким чином, реалізація зазначених заходів сприятиме зміцненню позицій України на міжнародному фінансовому ринку, підвищенню довіри населення до фінансової системи та забезпеченню сталого економічного розвитку країни [31].

Інтеграція України у світову торговельну систему є стратегічно важливим напрямом розвитку національної економіки, який визначає її конкурентоспроможність на глобальному рівні. Одним із ключових аспектів зовнішньоекономічної діяльності України є співпраця з країнами Європейського Союзу (ЄС) [15]. У цьому напрямку аналіз основних торгових партнерів України

в ЄС за період 2020-2025 років дозволяє оцінити динаміку зовнішньої торгівлі послугами, визначити тенденції розвитку та окреслити перспективи подальшої співпраці. На основі даних, представлених у таблиці 3.7, можна виділити чотири основні країни-партнери України в ЄС: Польща, Німеччина, Чехія та Литва. Ці держави демонструють стабільну активність у торгівлі послугами з Україною, що свідчить про їх важливу роль у структурі зовнішньоекономічних зв'язків нашої країни.

Таблиця 2.12 – Основні фінансово-торгові партнери України в ЄС за 2020-2025 роки

Рік	Партнер	Експорт послуг (млн \$)	Імпорт послуг (млн \$)
2020	Польща	300	100
2020	Німеччина	200	150
2020	Чехія	150	100
2020	Литва	100	50
2021	Польща	350	150
2021	Німеччина	250	200
2021	Чехія	200	120
2021	Литва	150	75
2025	Польща	400	200
2025	Німеччина	300	250
2025	Чехія	250	150
2025	Литва	150	100

Джерело: розроблено автором на підставі джерел [49].

Зростання обсягів експорту можна пояснити розвитком сектору інформаційних технологій, транспорту та інших видів послуг, які користуються попитом на європейському ринку [12, 16]. Зростання імпорту послуг може бути пов'язане із збільшенням попиту на високотехнологічні рішення, консалтингові та фінансові послуги, які надаються європейськими компаніями [15]. Аналіз даних свідчить про те, що Польща є найбільшим торговим партнером України серед країн ЄС як за обсягами експорту, так і імпорту послуг. Її частка стабільно зростає

протягом аналізованого періоду. Німеччина займає друге місце за обсягами торговельних операцій, демонструючи високий рівень інтеграції економік двох країн. Чехія та Литва також відіграють важливу роль у зовнішньоекономічній діяльності України, хоча їхні обсяги торгівлі є дещо меншими [12, 17]. У подальшому розвиток відносин із зазначеними країнами-партнерами може сприяти не лише збільшенню обсягів торгівлі, але й залученню інвестицій, передачі технологій та впровадженню інноваційних рішень в українську економіку [15]. Це особливо актуально в умовах євроінтеграційного курсу України та поглиблення співпраці з Європейським Союзом [4, 15].

Дані, наведені на рис. 2.2, підкреслюють важливість стратегічного планування зовнішньоекономічної діяльності України з країнами ЄС для забезпечення сталого економічного розвитку та підвищення конкурентоспроможності на глобальному рівні. Проте цей процес супроводжується значними викликами, що виникають як через внутрішні проблеми економіки, так і через зовнішні обмеження та ризики[1, 5, 8].

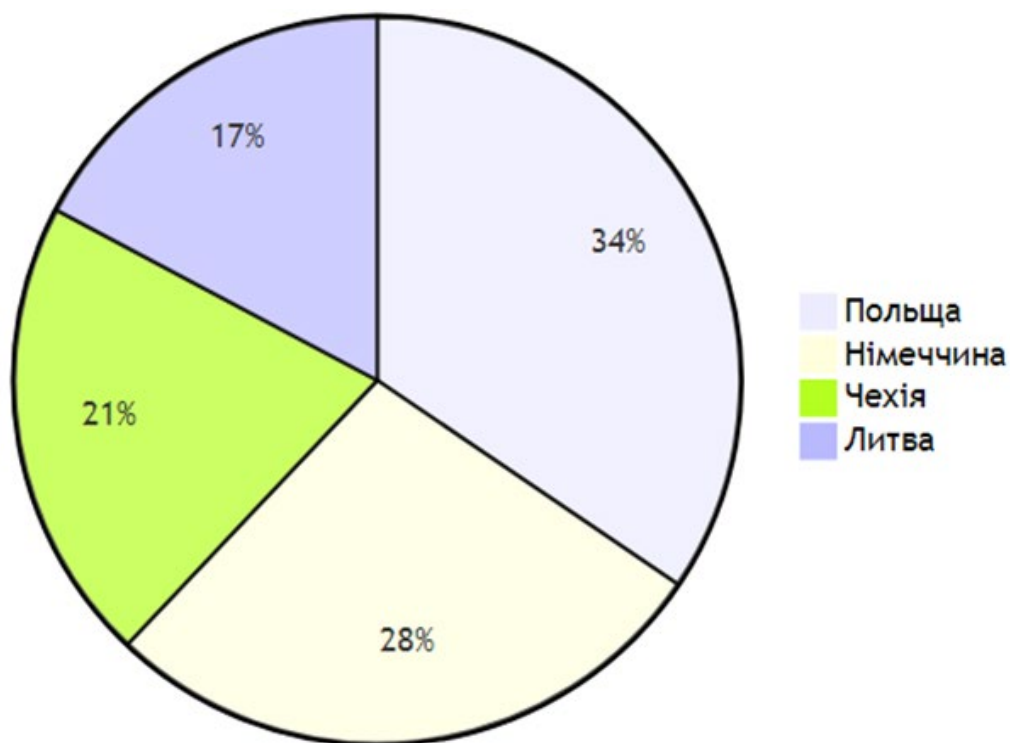

Рисунок – 2.2 Основні торгові партнери України в ЄС в 2024-2025 рр.

Джерело: виконано автором на основі[49].

Одним із найбільших досягнень у торговельних відносинах між Україною та ЄС стало впровадження ПВЗВТ, яке офіційно набуло чинності 1 січня 2016 року. Ця угода передбачає поступову інтеграцію України до внутрішнього ринку ЄС через адаптацію національного законодавства до європейських стандартів і норм. Основні результати, досягнуті в цьому напрямку представлені в таб.2.11.

Таблиця 2.13 – Результати співпраці України з ЄС

Напрямок	Результат
Зростання обсягів торгівлі	Станом на 2023 рік частка ЄС у загальному експорті України перевищує 40%
Диверсифікація експорту	Україна суттєво розширила асортимент товарів, що експортуються до ЄС. Зростає частка продукції ІТ-послуг
Зниження тарифних бар'єрів	У рамках ПВЗВТ було скасовано або суттєво знижено мита на більшість товарів українського походження, що сприяло підвищенню їх конкурентоспроможності на європейському ринку
Доступ до європейських стандартів якості	Українські виробники поступово адаптуються до вимог ЄС щодо якості та безпечності продукції, що відкриває нові можливості для експорту

Джерело: розроблено автором на підставі джерел [49].

Попри досягнення, співробітництво України з ЄС у сфері торгівлі супроводжується проблемами [5, 7, 9]. Українським підприємствам доводиться конкурувати з високотехнологічними європейськими компаніями, що вимагає інноваційного підходу до виробництва та маркетингу [2, 7, 12].

Перспективи подальшого розвитку співпраці України з ЄС у сфері торгівлі є багатообіцяючими за умови реалізації низки стратегічних заходів [5, 7, 9]:

1. Поглиблення інтеграції в європейський ринок. Україна має продовжувати адаптацію національного законодавства до вимог ЄС, зокрема в таких сферах, як митне регулювання, захист прав інтелектуальної власності та екологічні стандарти [15].

2. Розвиток інноваційних галузей. Інвестиції в технології та інновації дозволять Україні підвищити конкурентоспроможність своєї продукції на європейському ринку [16].

3. Розширення доступу до фінансових ресурсів. Співпраця з європейськими фінансовими інституціями, такими як Європейський інвестиційний банк (ЄІБ) та

Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР), сприятиме реалізації масштабних економічних проектів [22].

4. Участь у програмах підтримки малого та середнього бізнесу. ЄС пропонує низку програм технічної допомоги для українських підприємців, що дозволяє їм розвивати свої бізнеси відповідно до європейських стандартів [24].

Співробітництво України з Європейським Союзом у сфері торгівлі демонструє значний прогрес і відкриває нові можливості для економічного розвитку країни. Водночас для повноцінного використання потенціалу ПВЗВТ необхідно подолати існуючі виклики шляхом впровадження системних реформ, модернізації економіки та активізації діалогу з європейськими партнерами. Успішна реалізація цих завдань сприятиме не лише зміцненню торговельних зв'язків між Україною та ЄС, але й інтеграції України в європейський економічний простір як повноправного учасника [3, 5, 6].

Таким чином, регулювання фінансового ринку здійснюється через встановлення нормативних вимог до капіталу, ліквідності, звітності та процедур управління ризиками. Крім того, важливим є впровадження міжнародних стандартів, таких як Базельські угоди для банківського сектору [23, 27, 31]. На сучасному етапі розвиток підприємництва у сфері фінансових послуг в Україні характеризується як динамічний, проте нерівномірний. Основними тенденціями є:

1. Розвиток банківського сектору - після кризи 2014–2015 років банківська система України демонструє поступове відновлення завдяки реформам у сфері корпоративного управління, очищенню від неплатоспроможних установ та впровадженню новітніх технологій.

2. Активізація FinTech-компаній - український ринок фінансових технологій зростає завдяки високому рівню проникнення мобільного зв'язку та Інтернету.

3. Розширення страхового ринку - хоча рівень проникнення страхових послуг в Україні залишається низьким порівняно з розвиненими країнами, спостерігається зростання попиту на страхові продукти.

4. Виклики для кредитних спілок - незважаючи на свою соціальну спрямованість, кредитні спілки стикаються з проблемами недостатнього регулювання та обмежених ресурсів [23, 27, 31].

Серед основних проблем розвитку фінансового підприємництва в Україні можна виділити низький рівень довіри до фінансових установ, недостатню капіталізацію ринку та складнощі з адаптацією до міжнародних стандартів [23, 27, 31].

ВИСНОВКИ

Платіжні системи є ключовим елементом сучасної фінансової інфраструктури, що забезпечує здійснення грошових переказів між суб'єктами економічних відносин. Вони виконують низку важливих функцій, серед яких основними є: забезпечення швидкого, безпечного та ефективного обігу коштів; сприяння зростанню економічної активності; підтримка стабільності фінансової системи. Економічна сутність платіжних систем полягає у створенні умов для безперебійного руху фінансових ресурсів, мінімізації ризиків та зниженні трансакційних витрат [31].

Світові тенденції у розвитку платіжних систем характеризуються діджиталізацією, впровадженням інноваційних технологій, таких як блокчейн, штучний інтелект, біометрична автентифікація [23]. Зростає популярність мобільних платежів, безконтактних технологій та цифрових валют центральних банків (CBDC). Важливим аспектом є посилення кібербезпеки та гармонізація міжнародних стандартів для забезпечення інтеграції платіжних систем різних країн.

Нормативно-правове регулювання платіжних систем в Україні базується на законах України, постановах Національного банку України (НБУ) та міжнародних стандартах [1]. У контексті євроінтеграції важливим завданням є імплементація директив ЄС, зокрема PSD2, що передбачає підвищення прозорості, конкуренції та безпеки в платіжній сфері. Гармонізація законодавства сприяє інтеграції української платіжної інфраструктури до європейського фінансового простору.

Платіжна система України складається з таких основних елементів: Національної платіжної системи "Простір", міжнародних платіжних систем (Visa, Mastercard), банківських та небанківських установ, що надають платіжні послуги [1, 3]. Координацію роботи здійснює НБУ, який виконує роль регулятора та оператора системи міжбанківських розрахунків (СЕР).

Останніми роками спостерігається активне зростання електронних платежів в Україні. Зростає кількість користувачів мобільного банкінгу, цифрових гаманців та інших інноваційних сервісів [1, 3]. Водночас рівень фінансової інклюзії залишається нижчим за середньоєвропейський показник, що потребує додаткових заходів для залучення населення до використання сучасних фінансових технологій.

Воєнний стан створює значні виклики для функціонування платіжної системи України: ризики кіберзагроз, перебої у роботі інфраструктури, зниження економічної активності [1, 4]. Водночас євроінтеграційні процеси відкривають нові можливості для модернізації системи через впровадження європейських стандартів, залучення інвестицій та розширення доступу до міжнародних ринків.

У результаті дослідження теоретичних, аналітичних та практичних аспектів електронних платежів і розрахунків було досягнуто наступних висновків:

1. Теоретичні засади електронних платежів і розрахунків. Електронні платежі є важливою складовою сучасної фінансової системи, яка забезпечує швидкість, зручність і безпеку проведення розрахунків. Вони охоплюють широкий спектр операцій, що здійснюються за допомогою цифрових технологій, включаючи використання банківських карток, електронних гаманців та інших платіжних інструментів.

Класифікація електронних розрахунків дозволяє виділити їх основні види за такими критеріями, як спосіб здійснення платежу, тип платіжної системи та рівень інтеграції з банківськими послугами [2]. Нормативно-правове регулювання є ключовим фактором забезпечення стабільності та безпеки електронних платежів. В Україні, як і в інших країнах світу, впроваджуються законодавчі ініціативи, спрямовані на захист прав споживачів, протидію шахрайству та забезпечення кібербезпеки.

2. Аналіз сучасного стану ринку електронних платежів. Ринок електронних платежів в Україні демонструє стабільне зростання завдяки активному впровадженню цифрових технологій у банківській сфері та зростанню популярності безготівкових розрахунків серед населення. Провідні платіжні системи, такі як Visa, MasterCard і PayPal, активно розвивають свої сервіси,

пропонуючи інноваційні рішення для користувачів. Цифровізація банківських послуг сприяє підвищенню ефективності фінансових операцій та створенню нових можливостей для клієнтів [3]. Водночас вона вимагає від фінансових установ адаптації до нових викликів, зокрема у сфері кібербезпеки.

3. Проблеми та перспективи розвитку електронних платежів. Основними проблемами впровадження електронних розрахунків в Україні залишаються технічні обмеження інфраструктури, недостатня правова база та низький рівень фінансової грамотності населення. Крім того, значними викликами є ризики шахрайства та кібератак, які потребують впровадження сучасних технологій захисту даних [1]. Перспективи розвитку електронних платежів пов'язані з інтеграцією інноваційних технологій, таких як блокчейн та криптовалюти. Ці технології здатні забезпечити більшу прозорість і безпеку фінансових операцій, а також сприяти глобалізації ринку електронних платежів.

Для забезпечення стійкого розвитку платіжної системи України необхідно реалізувати такі стратегічні напрями:

- подальше впровадження інноваційних технологій (блокчейн, штучний інтелект);
- покращення кіберзахисту та забезпечення безпеки платежів;
- підвищення рівня фінансової грамотності населення;
- розширення доступності платіжних послуг у сільській місцевості;
- гармонізація нормативно-правової бази з європейськими стандартами;
- стимулювання конкуренції на ринку платіжних послуг для зниження витрат споживачів.

Таким чином, розвиток платіжної системи України має бути орієнтованим на інноваційність, безпеку та інтеграцію до міжнародного фінансового простору, що сприятиме економічному зростанню та підвищенню добробуту населення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Making the Case for Resource Efficiency in Ireland and Options for Taking it Forward (2023). Available at: <https://www.epa.ie/publications/circular-economy/resources/national-waste-prevention-programme-annual-report-2020.php> (Accessed: 09.01.2026).
2. Mishkin F. S. The Economics of Money, Banking, and Financial Markets. Eleventh Edition. New York, etc. : Pearson, 2015. 704 p.
3. Saving and Investing. A Roadmap To Your Financial Security Through Saving and Investing. U.S. Securities and Exchange Commission. URL: <https://www.sec.gov/investor/pubs/sec-guide-to-savings-and-investing.pdf>. (дата звернення: 28.05.2026)
4. Smith A. Gig Work, Online Selling and Home Sharing. URL: <https://www.pewinternet.org/2016/11/17/gig-work-online-selling-and-home-sharing>. (дата звернення: 28.05.2026)
5. Tsyganov S., Tsyganova N. Ways of Financial Support for the Recovery of the Economy of Ukraine in the Post-war Period on an Innovative Basis. Chapter 16. Transformation and Post-War Economic Recovery of Ukraine. Ed. By L. Kistersky and A. Zadoia. Cambridge Scholars Publishing. 2024. 451 p. P. 293-313. ISBN: 1-0364-1285-7 URL <https://www.cambridgescholars.com/product/978-1-0364-1285-2/>
6. Your Money Matters / J. Chapman, St. Jones, E. Waller, R. Winnard, L. Booth etc. London: Young Money, 2018. 150 p.
7. Банківська енциклопедія / С. Г. Арбузов, Ю. В. Колобов, В. І. Міщенко, С. В. Науменкова. Київ: Центр наукових досліджень Національного банку України: Знання, 2011. 504 с.
8. Банкноти та монети. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=65148&cat_id=36709.
9. Варуфакіс Я. Розмови з донькою про економіку. Коротка історія капіталізму; з англ. пер. Ю. Скавінський. Львів: Вид-во Старого Лева, 2018. 165 с.

10. Васильчук І. Аналіз стану платіжних систем в Україні в умовах розвитку економіки / *Фінансово-кредитна діяльність*, 2022. URL: <https://fkd.net.ua/fkd/article/download> (дата звернення: 28.05.2026).
11. Вовчак О. Д. Платіжні системи: навч. посіб. / О. Д. Вовчак та інші. Київ: Знання, 2021. 341 с.
12. Вовченко О. С. Напрями розвитку платіжних систем в Україні / *Економічний вісник НГУ*. URL: <https://ev.nmu.org.ua/archive> (дата звернення: 28.05.2026).
13. Гроші України = Money of Ukraine / Р. М. Шуст та ін.; худ.-оформл. Б. П. Бублик. Харків : ФОЛІО, 2011. 503 с.
14. Група компаній EVO [Електронний ресурс] : офіційний сайт компанії. URL: <https://evo.companu/> (дата звернення: 05.06.2026).
15. Державна служба статистики України [Електронний ресурс] : офіційний вебсайт. URL: <https://stat.gov.ua/> (дата звернення: 05.06.2026).
16. Державна служба фінансового моніторингу. URL: <http://www.sdfm.gov.ua>. (дата звернення: 28.05.2026)
17. Імперативи розвитку міжнародних економічних відносин в умовах глобальних викликів : колективна монографія / кол. авт. ; за ред. О. А. Довгаль. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2022. 528 с. (Розд. 2.1 - Розвиток конкурентних відносин в умовах фінансової глобалізації, С. 111-133). <http://international-relations-tourism.karazin.ua/themes/irtb/resources/6a9f33a07ff9a208743ba17bc6709d07.pdf>
18. Інвестиційний банкінг: навч. посібник / авт. кол. ; за ред. д-ра екон. наук, проф. Б. І. Пшика. Київ: ДВНЗ «УБС», 2017. 490 с.
19. Інноваційна еволюція платіжних банківських систем України в умовах цифрової трансформації та інтеграції міжнародних фінтех-платформ / Л. Сахно // *Acta Academiae Beregsasiensis. Economics*, 2026. URL: <https://aab-economics.kmf.uz.ua> (дата звернення: 28.05.2026).
20. Історія Національного банку України. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=36110&cat_id=36012.

21. Кабінет Міністрів України. URL: <https://www.kmu.gov.ua>. (дата звернення: 28.05.2026)
22. Конституція України: Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>. (дата звернення: 28.05.2026)
23. Краснова І.В., Примостка Л. О. Розвиток інвестиційної політики соціально-відповідального інвестування (ESG) “Економіка підприємства: сучасні проблеми теорії та практики” Матеріали XII Міжн. науково-практичної конференції. -м. Одеса, ОНЕУ. - 08.09.2023. - С.644-646 <https://bit.ly/3TIPYM8>
24. Міністерство соціальної політики України. URL: <https://www.msp.gov.ua>. (дата звернення: 28.05.2026)
25. Міністерство фінансів України. URL: <https://www.minfin.gov.ua>. (дата звернення: 28.05.2026)
26. Муха Д., Ходакевич С. Токенізація реальних активів (rwa) як інструмент підвищення ліквідності: можливості та ризики для фінансової системи України. *Universum* | Грудень 2025, 27, 2025. С. 32–48. URL: <https://archive.liga.science/index.php/universum/article/view/2523>. (дата звернення: 28.05.2026)
27. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку. URL: <https://www.nssmc.gov.ua>. (дата звернення: 28.05.2026)
28. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. URL: <https://www.nfr.gov.ua>. (дата звернення: 28.05.2026)
29. Національний банк України [Електронний ресурс] : офіційне інтернет-представництво. URL: <https://bank.gov.ua/> (дата звернення: 05.06.2026).
30. Національний банк України. URL: <https://www.bank.gov.ua>. (дата звернення: 28.05.2026)
31. Податковий кодекс України: Закон від 02.12.2010 р. №2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>. (дата звернення: 28.05.2026)

32. Пожидаєва М. А. Фінансово-правове регулювання платіжних систем в Україні: автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук / Київський національний економічний університет, 2021. URL: <https://jf.kneu.edu.ua/depts5> (дата звернення: 28.05.2026).

33. Попередження інвесторам: 10 ознак фіктивності інвестиційного проекту. URL: <https://www.nssmc.gov.ua/2019/03/25/poperedzhennya-nvestoram-10-znakfktivnost-nvestitsynogo-proektu> (дата звернення: 28.05.2026)

34. Примостка Л. О. Підготовка фахівців за спеціальністю «Фінанси, банківська справа та страхування» в умовах діджиталізації. Сучасні гроші, банківські послуги та фінансові інновації в умовах інтеграції України в ЄС: матеріали V всеук. наук.-практ. інтерн. конф. студ. аспір., молод. вчених і пров. фах-ів. Київ, КНЕУ. — Дніпро: Середняк Т. К., 2023, — 410 с. (С.407-408) <https://ir.kneu.edu.ua:443/handle/2010/40168>

35. Примостка Л.О., Краснова І.В., Кисіль Т.М. Застосування методів машинного навчання в інтелектуальних інформаційних системах банківського сектору. — “Сучасні тренди соціально-економічних перетворень та інтелектуалізації суспільства в умовах сталого розвитку” Матеріали II Міжн. науково-практичної конференції. - м. Запоріжжя, НУ «Запоріжська політехніка», - 10.11.2023 р. - С. 55-58

36. Примостка Л.О., Лавренюк В.В. Ризики використання технологій штучного інтелекту у банківській діяльності. “Економіка, фінанси, банківська справа та освіта: актуальні питання розвитку, досягнення та інновації”. Матеріали VIII Міжн. науково-практичної інтернет- конференції. - Одеса-Острава, Україна-Чеська Республіка, ОНЕУ, ЄПР, 6-7 квітня 2023 р. - С.1-3

37. Примостка Л.О. Сучасні тренди розвитку фінансових екосистем // Економіка, фінанси, банківська справа та освіта: актуальні питання розвитку, досягнення та інновації : матеріали VI Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф., (Одеса, 15–16 квіт. 2021 р.) [за ред. Д. В. Завадської]. — Одеса : ОНЕУ, 2021. — С. 26–29. <https://ir.kneu.edu.ua:443/handle/2010/38287>

http://193.110.163.202/bitstream/handle/2010/38287/ONEU-21_26.pdf?sequence=1&isAllowed=y

38. Про банки і банківську діяльність: ЗУ від 07.12.2000 р. № 2121-III.URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>. (дата звернення: 28.05.2026)

39. Про валюту і валютні операції: ЗУ від 21.06.2018 р. № 2473-VIII.URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19>. (дата звернення: 28.05.2026)

40. Про кредитні спілки: ЗУ від 20.12.2001 р. № 2908-III.URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2908-14>. (дата звернення: 28.05.2026)

41. Про Національний банк України: ЗУ від 20.05.1999 р. № 679-XIV.URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14>. (дата звернення: 28.05.2026)

42. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні: ЗУ від 05.04.2001 р.№ 2346-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2346-14>. (дата звернення: 28.05.2026)

43. Про страхування: ЗУ від 07.03.1996 р. № 85/96-ВР.URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр>. (дата звернення: 28.05.2026)

44. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг:ЗУ від 12.07.2001 р. № 2664-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>. (дата звернення: 28.05.2026)

45. Про цінні папери та фондовий ринок: ЗУ від 23.02.2006 р. № 3480-IV.URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15>. (дата звернення: 28.05.2026)

46. Рекомендації держателям платіжних карток. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=26645330&cat_id=3127220. (дата звернення: 28.05.2026)

47. Ринок платіжних карток України. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=79219. (дата звернення: 28.05.2026)

48. Розвиток та використання сучасних платіжних систем / Л. Сахно // ResearchGate, 30 квітня 2026 р. URL: <https://www.researchgate.net> (дата звернення: 28.05.2026).

49. Світова організація торгівлі (World Trade Organization) [Електронний ресурс] : офіційний сайт. URL: <https://www.wto.org/> (дата звернення: 05.06.2026).

50. Споживачу небанківських фінансових послуг. URL: <https://nfp.gov.ua/files/DepFinMon/%D0%91%D0%A0%D0%9E%D0%A8%D0%A3%D0%A0%D0%90.pdf>. (дата звернення: 28.05.2026)

51. Стрільчук, Ю., Краснова, І., Ходакевич, С., Мецгер, Є., Стрижак, А., & Дубас, А. (2024). Детермінанти сталого розвитку в контексті цифрової трансформації. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 3(56), 293–307. <https://doi.org/10.55643/fcaptp.3.56.2024.4367>

52. Фрадинський О. Платіжні системи: еволюція, сутність та ризик-менеджмент у сфері / *Сталий розвиток економіки*, 2025. URL: <https://www.economdevelopment.in.ua/download> (дата звернення: 28.05.2026).

53. Ходакевич С. І., Нікітін А. В., Стрижак А. П. «Бридж-банк» як антикризовий інструмент врегулювання неплатоспроможності // *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія: "Економічні науки"*. - 2023. - №12. <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2023-12-9457>

54. Ходакевич С., Пономаренко К., Мецгер Є., Медко М. Цифрові валюти центральних банків: практичні аспекти впровадження та регулювання // *Збірник наукових праць «Вчені записки»* – 2022, вип.№27(2) – с. 118-134.

55. Ходакевич С.І., Пономаренко К.О., Урванцева С.В. Цифрові валюти центральних банків: сутність та перспективи впровадження // *Збірник наукових праць «Стратегія економічного розвитку України»*. – 2022, вип.№50 – с. 71-82 URL: <http://sedu.kneu.edu.ua/issue/view/15628/8657> (дата звернення: 28.05.2026)

56. Ходакевич С.І., Щеглюк М.С., Озадовський О. М., Стрижак А.П. Ознаки визнання проблемного та неплатоспроможного банку // *Збірник наукових праць «Вчені записки»* – 2023, вип.№32(3) – с.266-278. <https://drive.google.com/file/d/1R-1DuKyOkRlvDM92lZb72QMOyjKRHrrC/view> (дата звернення: 28.05.2026)

57. Ходакевич, С., Гладишенко, М., & Ходакевич, Б. (2025). AI-ризик у банківській діяльності та підходи до їх оцінювання. *MODELING THE*

DEVELOPMENT OF THE ECONOMIC SYSTEMS, (4), 85–91.
<https://doi.org/10.31891/mdes/2025-18-8> URL:
<https://mdes.khmnua.edu.ua/index.php/mdes/article/view/692/695> (дата звернення:
 28.05.2026)

58. Ходакевич, С., Краснова, І., Громницька, І., Нікітін, А., & Шевалдіна, В. (2023). Монетарні фінансові заходи в умовах воєнного стану в Україні. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 4(51), 274–287. <https://doi.org/10.55643/fcaptp.4.51.2023.4100>

59. Ходакевич, С., Пономаренко, К., Журавльов О.С. Розвиток небанків в Україні та світі *MODELING THE DEVELOPMENT OF THE ECONOMIC SYSTEMS*, (1), 175–184. <https://doi.org/10.31891/mdes/2023-7-25>

60. Ходакевич, С., Стрижак А., Журавльов О.С. Світовий досвід відбудови економіки у повоєнний період // *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2023. Том 8. № 1. С. 233 – 240 DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2023-1-34>

61. Ходакевич, С., Хохич, Д., & Березовик, В. (2024). Монетарна політика кількісного пом'якшення (QE) та її вплив на інфляцію. *Фінансово-кредитні системи: перспективи розвитку*, 2(13), 116-131. <https://doi.org/10.26565/2786-4995-2024-2-11>

62. Циганов С., Циганова Н. Інноваційні засади розвитку України в умовах глобальних викликів. Актуальні ідеї наукової спадщини Михайла Туган-Барановського: зб. наукових праць/ наукова редакція д.е.н. В. В. Небрат ; ДУ «Ін-т екон. та прогноз. НАН України». – Електрон. дані. Київ, 2024. С. 209-212. URL: <http://ief.org.ua/wp-content/uploads/2024/03/Aktual'ni-ideinaukovoi-spadschyny-Mykhajla-Tuhan-Baranovs'koho.pdf> та <http://ief.org.ua/wp-content/uploads/2024/03/Aktualni-idei-naukovoi-spadschyny-Mykhajla-Tuhan-Baranovskoho.pdf>

63. Циганов С.А., Циганова Н.В. Структурні трансформації на фінансових ринках в умовах глобального розвитку. *Міжнародний науковий журнал*

«Інтернаука». Сер. Економічні науки. 2023. № 10. С. 70–78. URL: <https://www.inter-nauka.com/uploads/public/16994403511147.pdf>

64. Циганова Н. В. Консолідація банківського сектору у конкурентному середовищі : монографія. Київ: КНЕУ, 2020. 422 с.

65. Циганова Н., Циганов С. Розвиток конкурентних відносин в умовах фінансової глобалізації. Імперативи розвитку міжнародних економічних відносин в умовах глобальних викликів : колективна монографія / кол. авт. ; за ред. О. А. Довгаль. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2022. 528 с. С. 111-133. URL: <http://international-relations-tourism.karazin.ua/themes/irtb/resources/6a9f33a07ff9a208743ba17bc6709d07.pdf>

66. Циганова Н.В. Проблеми підготовки фахівців для фінансового сектору в контексті євроінтеграції України. Актуальні проблеми міжнародних відносин : Збірник наукових праць. Вип. 159 (спецвипуск). Ч.2. Київ: КНУ ім. Т. Шевченка. Навчально-науковий інститут міжнародних відносин, 2024. С. 8-10. URL: <https://knu.us22.list-manage.com/track/click?u=6cc9fbb1dbf51d02ba1f6b36f&id=6f9a98e33f&e=c07e2296>
69

67. Циганова Н.В., Жибер Т.В. Концептуальний підхід data-driven бюджетування інвестиційних проєктів для сталого розвитку України. *Фінанси України*. 2023. № 3. С. 27–43. URL: <https://doi.org/10.33763/finukr2023.03.027>

68. Черномор В. Теоретичні засади, стан і практика розвитку платіжних систем в Україні / ResearchGate. URL: <https://www.researchgate.net/publication/fulltext> (дата звернення: 28.05.2026).

69. Шевель Е. А. Розвиток платіжних систем в Україні / *Київський національний економічний університет*. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/items> (дата звернення: 28.05.2026).

70. Школа кібербезпеки на сайті Української міжбанківської Асоціації членів платіжних систем «ЄМА». URL: <https://ema.com.ua/citizens/cyber-safety-school>. (дата звернення: 28.05.2026)

71. Юр О., ХодакевичС. Цифровізація та нові ризики: як технології змінюють природу фінансових криз. //Економічний простір. Збірник наукових праць. №209. - Дніпро, 2026. - С. 339-345. <https://doi.org/10.30838/EP.209.339-345> (дата звернення: 28.05.2026)

ДОДАТКИ

Додаток А

Напрями діяльності міжнародних організацій

Напрямок діяльності	Характеристика напрямку
Розробка міжнародних стандартів і правил	Міжнародні організації забезпечують формування єдиних правил торгівлі, які сприяють зниженню бар'єрів для експорту та імпорту. Наприклад, СОТ встановлює багатосторонні угоди, які регулюють тарифи, квоти, субсидії та інші аспекти торговельної політики
Моніторинг виконання угод	Організації здійснюють контроль за дотриманням державами взятих на себе зобов'язань у рамках міжнародних договорів, що дозволяє уникнути порушень та спрощує вирішення конфліктів
Вирішення торговельних суперечок	СОТ має спеціальний механізм врегулювання спорів, який є ефективним інструментом для розв'язання конфліктів між країнами-членами

Джерело: розроблено автором на підставі джерел [3, 5].

Додаток Б

Механізми впливу міжнародних організацій

Механізм	Характеристика
Інституційний вплив	Участь держав у міжнародних організаціях передбачає адаптацію національного законодавства до міжнародних норм і стандартів. Наприклад, членство в СОТ зобов'язує країни привести свої митні тарифи у відповідність до багатосторонніх угод.
Технічна допомога і консультації	Організації надають експертну підтримку урядам щодо розробки торговельної стратегії, проведення переговорів та оцінки економічного впливу тих чи інших рішень
Фінансова підтримка	Деякі міжнародні інституції, такі як Світовий банк або Міжнародний валютний фонд (МВФ), надають фінансування для реалізації проєктів, спрямованих на розвиток експортного потенціалу або модернізацію митної інфраструктури

Джерело: розроблено автором на підставі джерел [7, 11].